

BARA EN KVINNA
Bakslag för
jämställdheten

VEM HINNER FORSKA?
Inte lektorerna
i alla fall

SÖLVE OHLANDER
Grammatik som
sann njutning

GU JOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

Tar sats från tomheten

Satsning på forskning ett trendbrott

REGERINGENS forskningsproposition ger universitet och högskolor ett resurstillskott på 5 miljarder kronor under perioden 2009–2012. Tyvärr är dessa i hög grad destinerade till medicin/teknik och naturvetenskap medan humaniora och samhällsvetenskap är mer styvmoderligt behandlade – faktor x2 kan knappast kompensera detta. Propositionen innebär dock ett trendbrott. Perioden med minskade forskningsanslag ser dessbättre ut att vara slut. För Göteborgs universitets del innebär detta att vårt fakultetsanslag ökar med 12 procent eller 143 miljoner kronor under perioden. 70 miljoner faller ut redan under 2009.

I PROPOSITIONEN presenterar regeringen en ny modell för tilldelning av forskningsmedel till universitet och högskolor. Kvalitetskriterier som bibliometri och förmågan att dra till sig extern finansiering ska styra tilldelningen. Den framgångsrika forskningen ska premieras.

”Forskningens och utbildningens kvalitet är ett universitets mest värdefulla kapital – det måste ständigt värdas och utvecklas”. Citatet är hämtat från vårt måldokument Göteborgs universitet 2010 och visar att kvalitetsstyrning inte är främmande för oss. Men de kriterier

regeringen använder för fakultetsanslagstildelningen missgynnar humaniora och samhällsvetenskap och därmed lärosäten med hög verksamhet inom dessa vetenskapsområden.

I verksamhetsuppdragen till samtliga fakulteter för år 2009 ligger att redogöra för externa medel, bibliometri och identifiering av de 10 mest framgångsrika forskarna vilket stämmer väl överens med proppen. Det är viktigt att Göteborgs universitet behåller och helst ökar sin andel fakultetsanslag.

MEN VI FÅR INTE glömma att den största delen av våra fakultetsmedel inte faller under propositionens nya fördelningsregler och även att tillkommande medel tilldelas universitetet utan öronmärkning. Vi har inom ledningsrådet, där alla fakulteter är representerade, utformat förslag till interna fördelningskriterier. Dessa är för närvarande ute på remiss. Syftet är att kriterierna ska bidra till att utnyttja vårt universitets fulla potential.

Vad gäller de 1,8 miljarder som regeringen satsar på strategiska områden medicin, teknik och klimat/miljö ligger fokus på medicin/teknik och naturvetenskap och möjligheten att skapa tillväxt. Regeringen nämner också humaniora och samhällsvetenskap som ett fjärde

mer tvärvetenskapligt område. De stora samhällsfrågor som regeringen vill få belysta omfattar i högsta grad samhällsvetenskap och humaniora och vi räknar med att detta beaktas i en stark ansökan om strategiska områden.

NÄR MAN BEHANDLAR EN forskningsproposition får naturligtvis också forskningen av förklarliga skäl stor plats. Men våra kompletta miljöer – där våra tre uppgifter forskning, utbildning och samverkan med omvärlden finns representerade – stämmer väl överens med andan i regeringens proposition. Avancerad utbildning och forskarutbildning ska vägas in när det gäller fördelningen av pengar inom de strategiska områdena. Det är bra eftersom utbildning är en klassisk profil för oss på Göteborgs universitet.

Pam Fredman

redaktionen

Hur ser lärarnas situation ut?

DE FLESTA HAR KANSKE REDAN fyllt i den stora arbetsmiljöenkäten som nu genomförs för tredje gången. Tidigare år har den visat att lärarna är den yrkeskategori som har störst arbetsbelastning och som är mest stressad. Det är inga förvånande resultat och sannolikt har inga större förbättringar skett de senaste åren. Inte heller den nya forskningspropositionen ger några lättnader för lärarnas undervisningsbörda.

REGERINGEN TALAR OM en rekordstor och historisk satsning på forskning, men verkar tro att enbart medicin, teknik och naturvetenskap ska rädda Sverige och skapa många nya jobb. Men verkligheten är mer komplicerad än så och kräver kunskaper även inom kultur- och samhällsvetenskaper. Och tvärt emot regeringens intentioner leder ökade löner och kostnader inom grundutbildningen

till ännu sämre villkor för lärare och studenter.

För ett universitet är forskningsanknuten undervisning något helt grundläggande. Ändå har många lärare enbart 10 procent forskningstid i tjänsten vilket egentligen bara räcker till kompetensutveckling. Om ens det. Dessutom verkar det som att Göteborgs universitets lärare har mindre tid för forskning än lärare vid andra större lärosäten.

ATT SITUATIONEN INTE ÄR bra har vi förstått av de många lärare som vill att vi ska uppmärksamma problemen. Bland annat tycker universitetslektor Jörgen Hellman att ledningen ska ta ett större ansvar istället för att som nu låta institutionerna bestämma omfattningen av undervisning, forskning och administration. Det är bara genom en samlad strategi som universitetet som helhet kan förbättra

kvaliteten. De lärare vi har talat med menar att en garanterad forskningstid borde ligga på minst 25 procent, i den bästa av världar upp till 50 procent.

DESSUTOM BORDE LEKTORER och professorer garanteras en årlig budget på motsvarande 50 000 kronor som kan användas till resor, vistelse vid utländskt lärosäte eller konferenser. Är det realistiskt eller utopiskt?

Vad tycker du? Hör av dig till oss eller skriv till fria ord.

Jämställdhet tycks vara svårt. I år har vi 14 manliga hedersdoktorer och en kvinna. Trots alla goda intentioner utser institutionerna enligt traditionella mönster flest män. Det återspeglar till viss del hur universitetsvärlden ser ut men visst borde det gå att tänka i nya banor.

Allan Eriksson och Eva Lundgren

6 GUJ

november

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 0706-51 59 50
kajsa.asklof@telia.com

fotograf och repro

Johan Wingborg/Tel: 786 29 29

grafisk formgivning

Anders Eurén

layout

Anders Eurén & Björn S Eriksson

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Cecilia Soler, Marit Kapla och Anders Billing

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

www.gu-journalen.gu.se/

tryck

Geson Hylte Tryck

upplaga

6 400 ex

utgivning

7 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i mitten av december

manusstopp

5 december 2008

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

omslag

Gunilla Röör, skådespelare och gästlärare
Foto: Johan Wingborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET

innehåll

- 3 Inget bra sätt att mäta kvalitet**
Humanister och konstnärer missgynnas
- 4 Hur bra är din institution?**
Högskoleverket granskar kvaliteten i utbildningen
- 5 Ut med Oracle!**
Ersätts med Microsoft Exchange Server
- 6–7 Män hedras av universitetet**
Endast en kvinna ansågs värdig
- 8–10 Ohållbar arbetssituation**
Lärarna hinner inte forska
- 11 Christina Rogestam får medalj**
Inget uppdrag har varit omöjligt
- 12–14 Den gåtfulla grammatiken**
Sölve Ohlander fascinerar av språkets minsta delar
- 15 Hon lappar ihop sin fritid**
Lek med färg och form ger täcken, dukar och tavlor
- 16–17 Med kroppen som instrument**
Gunilla Röör strävar efter nollåget då allt kan hända
- 18 Discovering ancient mysteries**
Ian Hodder investigates one of the world's oldest cities
- 19 Conflict is the essence of democracy**
An exclusive interview with Bruno Latour
- 20 Har bilindustrin sig själv att skylla?**
Forskare har varnat för konsekvenser
- 21 Kärnkraft ingen hållbar lösning**
Bättre att satsa på förnyelsebara alternativ, tycker gästprofessor Barry D. Solomon
- 22 Fria ord: Nya lösenord, inga problem**
Utbildning på bekostnad av forskning en myt
- 23 199 nya doktorer**
Glimtar från årets doktorspromotion

Dålig modell för citeringar

Mer pengar till det som är bra. Så kan man sammanfatta regeringens nya satsning på forskning.

Men frågan är hur man bedömer kvalitet. Det system som nu ska användas fungerar nämligen någorlunda för naturvetenskap och medicin – men dåligt för humaniora och konst.

Forsknings- och innovationspropositionen innebär paradoxalt nog både större och mindre frihet för universiteten. Av de fem miljarder kronor regeringen satsar 2009–2012 kommer närmare en tredjedel att gå till ökade fakultetsanslag som lärosätet självt får bestämma över.

Men samtidigt satsas cirka 1,8 miljarder kronor på tre strategiska områden, medicin, teknik och klimat-miljö.

– När det gäller dessa delar är det alltså inte forskarna som bestämt inriktning utan här har regeringen valt att styra, förklarar ekonomidirektör Lars Nilsson.

FAKULTETSANSLAGENS storlek kommer att vara beroende av hur framgångsrik forskning lärosätet har. Och kvalitet ska bedömas efter förmågan att attrahera externa medel samt efter antal citeringar i vetenskapliga tidskrifter. Det är en modell som bygger på Dan Brändströms resursutredning och som redan blivit kritiserad av flera lärosäten, bland dem Göteborgs universitet.

– Den databas man ska utgå från heter Web of Science och täcker någorlunda antalet publiceringar inom naturvetenskap och medicin, förklarar Helena Lindholm Schulz, dekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten. Men den täcker bara en mycket liten del av publiceringarna inom samhällsvetenskap och ännu mindre inom humaniora. Vetenskaplig produktion inom samhällsvetenskap och humaniora sker helt enkelt på andra sätt. Detta, tillsammans med de strategiska satsningarna på medicin, teknik och miljö, innebär en väldigt stark politisk styrning av forskningen, där samhällsvetenskap och humaniora missgynnas. Det är allvarligt eftersom de samhällsproblem som satsningarna är tänkta att hantera inte kan lösas enbart med medicin, naturvetenskap och teknik. Regeringen verkar ha en väldigt snäv syn på vetenskap och forskning.

ATT DATABASEN TÄCKER samhällsvetenskap och humaniora så dåligt innebär att de få publikationer som finns med kommer att få ett orimligt högt genomslag, förklarar Håkan Carlsson, nyutträd bibliometriker vid UB.

– Det kan också få till följd att de

samhällsvetare och humanister som vill påverka universitetets utfall tvingas publicera sig i tidskrifter, där de normalt kanske inte finner sin målgrupp.

Inom det konstnärliga området passar det nya fördelningssystemet ännu sämre. För de många små konstnärliga högskolorna i Stockholm, som riskerar att långsamt förlora större delen av sin budget, har regeringen beviljat kompensation.

– Men märkligt nog behandlas inte Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet på samma sätt, förklarar

Håkan Carlsson

Håkan Carlsson. Tydligt menar man att det inte behövs eftersom fakulteten är en del av ett stort universitet.

FÖR ATT INTE SAMHÄLLSVETENSKAP och humaniora ska missgynnas helt av det nya systemet kommer kvalitetsindikatorerna inom dessa områden att räknas dubbelt. För naturvetenskap är faktorn 1,5.

– Regeringens satsning innebär ändå en styrning som missgynnar samhällsvetenskap och humaniora, förklarar Pam Fredman. Det är synd eftersom de stora samhällsrelevanta frågorna idag är så komplexa.

NORGE HAR ETT BÄTTRE bibliometriskt system där varje forskare är med och lägger in sina publikationer i en databas, vilket ger mera rättvisande data. Det är en modell som också Danmark beslutat ta efter och Finland är på väg.

– Det hade varit bättre om det system regeringen nu valt var uttalat tillfälligt, och att man samtidigt sätter igång arbetet på att ta fram en mera komplett lösning till 2011, menar Håkan Carlsson. Det uppdrag som Vetenskapsrådet nu fått att utveckla det befintliga systemet ger inte tillräckligt fria tyglar till en sådan utveckling. Man undrar vad Utbildningsdepartementet egentligen tycker är viktigast: Att visa Finansdepartementet att man kräver något för de pengar man delar ut eller att ge forskarna en modell som de kan vara med och påverka.

Eva Lundgren

Ny allians i Västsverige

◆ **Göteborgs universitet** och Högskolan Väst har undertecknat ett avtal om utökad samverkan inom en rad områden. Det nya avtalet ersätter den tidigare avsiktsförklaringen, som skrevs under i början av året.

– Det är en strategisk allians som är till nytta för båda parter. Liknande allianser finns mellan Uppsala–Gävle och Lund–Kristianstad. Vi har exempelvis pågående samarbete inom havsmiljöområdet, film, pedagogik och lärande. Också den administrativa samverkan kan utvecklas vidare liksom arbetet med miljöledning och hållbar utveckling, säger förvaltningschef P-O Rehnquist.

GU nomineras till europeiskt hållbarhetspris

◆ **För andra året i rad** kan Sverige ta hem en utmärkelse inom EMAS Award, priset som delas ut av EU-kommissionen till EMAS-registrerade organisationer som särskilt utmärkt sig i sitt arbete med miljöanpassning. Årets tema för tävlingen är "Reduktion av växthusutsläpp/energiförbrukning/ energiefektivisering". Sverige har nominerat två kandidater till priset i olika klasser: Göteborgs universitet och Milko.

Vilka som tar hem priset presenteras i Bryssel den 20 november.

EUA tittar på masterprogram

◆ **I mitten av oktober** fick Göteborgs universitet besök av en delegation från EUA, European University Association. De var i Sverige under tre dagar för att besöka Göteborg och Malmö och lära sig mer om hur de nya masterutbildningarna, anpassade efter Bologna-processen, fungerar. Besöket är en del av en studie som genomförs i ett antal europeiska länder och som ska utgöra underlag för den fortsatta inriktningen av europeisk utbildningspolitik.

– Det har inte handlat om att utvärdera utbildningen utan om att diskutera och utbyta kunskap, betonar Hanne Smidt, rådgivare åt EUA. Det nya masterprogrammet har ju bara hållit på i ett år och inga studenter har ännu utexaminerats, så erfarenheterna är inte så stora än. Men vi har ändå fått en god inblick i hur utbildningen anpassats till de nya behoven. Och Sverige har verkligen organiserat konceptet på ett föredömligt sätt.

EUA består av mer än 750 lärosäten inom högre utbildning i 46 länder. Organisationen arbetar för att öka samarbetet och informationsutbytet mellan lärosätena.

Göteborgs universitet kommer under 2009 att satsa 11 miljoner kronor som ett extra stöd för befintliga masterutbildningar.

Hanne Smidt, Charoula Tzanakou och Eva Åkesson.

Tuff granskning väntas

FOTO: JOHAN WINGBORG

Hur bra är din institution?

Det kommer Högskoleverket att ta reda på nästa år. Då är det Göteborgs universitets tur att få sitt kvalitetsarbete granskat. Två fördjupningsmiljöer per fakultet är redan utvalda men om det verkligen är de som verket väljer att granska, är ännu inte bestämt, säger rektorsrådet Bengt-Ove Boström.

Vad är vitsen med Högskoleverkets stora granskning av alla lärosätens kvalitetsarbete?

– Hela universitetets kvalitetsarbete ska utvärderas, fördjupningsmiljöerna är bara exempel på det arbetet. Högskoleverket ska titta på hur kvalitetsarbetet är organiserat och hur det följs upp av styrelse, rektor, fakultet och institution. Vi kan aldrig slå oss till ro och säga att vi är tillräckligt bra. Om vi inte hela tiden försöker utveckla oss tappar vi lätt arbetsglädjen och vi blir snabbt akterseglade av andra som inte tänker så. Nyttan för oss är att vi får ett utifrånsperspektiv på det vi gör och att vi kan lära av andra.

Hur väl förberett är GU för granskningen?

– Vi står bättre rustade än någonsin tidigare, vilket dock inte innebär att vi säkert kan räkna med att få högsta betyg. Jag tror att det kommer att visa sig att alla lärosäten har brister i förhållande till Högskoleverkets bedömningsgrunder. Men vårt kvalitetsarbete har utvecklats väl. Vi tar våra styrdokument på allvar,

och vi arbetar allt bättre med att åtgärda brister. Våra ledningssystem handlar dock inte bara om styrning utan också om bra rutiner för uppföljning på alla nivåer. Det är viktigt eftersom stora lärosäten kan ha problem med att få genomslag för gemensamma planer och beslut. Det innebär att vi tar tillvara den kunskap som finns och att goda idéer sprids. Vi var exempelvis först i Sverige med fakultetsaudit och nu börjar både Sahlgrenska akademien och Naturvetenskapliga fakulteten med institutionsaudit som en kollegial form för granskning av kvalitetsarbete.

Vad vill du säga till de institutioner som känner på sig att det finns brister i kvalitetsarbetet?

– Rådet är enkelt. Utveckla ett eget systematiskt kvalitetsarbete som relaterar till fakultetens och universitetets plan för kvalitetsarbete. Och även om det kan te sig sent i förhållande till vårens utvärdering så är det bättre att ha en plan än att inte göra något alls. Det är inga konstiga kriterier som Högskoleverket har, de är vedertagna europeiska bedömningsgrunder som ingår i Bologna-processen, och bedömarksgruppen består av erfarna akademiska ledare. Men den viktigaste poängen är ju att man själv framöver har stor nytta av det arbete som läggs ner.

Vad exakt kommer den externa bedömarksgruppen att titta närmare på?

– Hur man arbetar med kvalitet inom både grund- och forskarutbildning. Exempelvis: Hur följer man upp utbildningen? Vidtar man åtgärder på basis av utvärderingar? Hur arbetar man med doktorandernas individuella studieplaner

och uppföljningen av handledningen? Hur följs kursutvärderingar upp? Hur arbetar man med kopplingen mellan utbildning och arbetslivet?

– Men även undervisningens forskningsanknytning är betydelsefull och bedömarksgruppen brukar fråga vilka möjligheter lärarna har att bedriva forskning.

Högskoleverkets programutvärderingar väckte en del irritation och kritik för att de slukade oerhört mycket tid och resurser. Är denna utvärdering lika omfattande?

– Nej, inte alls. Huvuddelen av självvärderingsarbetet görs centralt och det gemensamma kvalitetsrådet spelar här en viktig roll. Och de institutioner och fakulteter som redan har ett bra kvalitetsarbete behöver inte bekymra sig. Högskoleverket kommer sannolikt att välja ut några institutioner och utbildningsprogram som vi har föreslagit men de kommer också att vilja granska andra. Totalt handlar det om 4–6 fördjupningsmiljöer. Dessa ska skriva en två sidor lång självvärdering. För att hjälpa till kommer ett engångsbelopp på 80 000 kronor att betalas ut till dessa miljöer. Vi gör det eftersom vi är angelägna om att få bra redovisningar. Omdömet, som kommer att uttryckas i termer av större eller mindre förtroende för vårt kvalitetsarbete, gäller hela universitet och då är det viktigt att vi faller väl ut i granskningen.

Vad ska Göteborgs universitets kvalitetsarbete ytterst leda till?

– Det handlar i grunden om att bli mer framgångsrika. Att vi kan hävda oss bättre i konkurrensen, att vi får bättre forskning och ökade forskningsanslag och att vi kan rekrytera bra studenter och personal.

Allan Eriksson

fakta

Sätt betyg på er egen institution.

Bland annat vill Högskoleverket veta hur bra ni är på detta. Väl godkänt, godkänt eller underkänt?

- All bedömning och examination av studenter ska ske utifrån målen i examinationsordningen och lokalt formulerade mål (förväntade studieresultat). Är dessa bestämmelser och kriterier tydligt formulerade och tillgängliga för era studenter?
- All personal har rätt till kompetensutveckling. Finns det en plan för personalens ämnesmässiga och pedagogiska kompetensutveckling?
- Hur ser lärandemiljön ut? Har studenterna tillgång till bra ändamålsenliga lokaler, bibliotek och teknisk utrustning?

Läs mer på: www.gu.se/kvalitet

GU byter tillbaka till Microsoft

GU byter personalens e-postsystem genom att slänga ut Oracle. Nu väljs en säker lösning som nästan finns överallt: Microsoft Exchange.

REDAN TIDIGARE I ÅR togs beslutet att byta ut gemensamma tjänster som bygger på OCS, Oracle Collaboration Suite: e-post, kalender och filer för både studenter och personal. I slutet av november får universitetets 50 000 studenter Gmail, en produkt från Google, medan det nu står klart att Microsoft Exchange blir personalens plattform för e-post.

Beslutet fattades av chefen för IT-ledning, Lars Hansen, efter att IT-beställarrådet ställt sig bakom valet.

– Vi hade så många klagomål och driftstörningar med Oracles mejl, så det gick inte att köra vidare. Det är få som använder den lösningen och det är ont om konsulter. Dessutom var det oklart om Oracle skulle satsa vidare på plattformen. Fast den främsta anledningen till bytet är att skapa en stabil driftmiljö.

Enligt Lars Hansen finns det många fördelar med att gå över till Microsoft Exchange, som är den helt dominerande e-postplattformen i världen.

Det som dessutom talar för Exchange

är den kompetens som finns inom GU och bland konsulter i området, lyfter Lars Hansen fram.

– En ytterligare stor fördel är att vi redan har bra sajttal och det innebär att vi inte behöver investera i någon ny programvara. Det blir nästan gratis för oss.

Idag används Exchange på exempelvis Handelshögskolan och flera institutioner. IT-samordnare Hans Eliasson på institutionen för neurovetenskap och fysiologi välkomnar beslutet.

– DET ÄR BARA POSITIVT. Vi tyckte att man aldrig skulle ha gått över till Oracle. Vi har inte haft några problem alls med Exchange, inga driftstörningar dagtid på över två år. Om det fungerar väl så betyder det att vi kan slippa underhålla systemet själva.

Att det finns ett stort stöd för Exchange, bekräftar IT-tekniker Kemal Hepsver.

– Det är ett beprövat system som vi tidigare har kört på Göteborgs universitet, med goda erfarenheter. Handels har systemet idag och det betyder att det finns mycket kompetens som vi har stor nytta av när vi går över.

Lars Hansen pekar på att åtta av tio

universitet redan har valt eller tänker gå över till Exchange som e-postplattform, bland annat Chalmers. Det gör att det blir lätt att utbyta information och erfarenheter, menar han.

Hur många användare som berörs direkt eller hur lång tid det kan ta att genomföra bytet vill inte Lars Hansen kommentera.

Lars Hansen

– DET ÄR ETT UPPDRAG som jag nu ger till IT-service. Min förhoppning är att vi kan börja arbetet tidigt 2009, men hur lång tid det tar är svårt att säga. Men att sätta upp nya

Exchangeservrar är inte farligt mycket jobb.

Det som däremot tar tid är den så kallade migreringen, överföringen av e-post till nya servrar.

– Alla som kör Outlook som mejlklint idag kommer knappast märka att vi byter system, det blir bara ett litet avbrott.

Förhoppningen är att det nu ska bli lättare att gå över till ett gemensamt e-postsystem vid GU. Idag finns fortfarande ett 30-tal olika mejllösningar.

Motståndet mot Oracle var ganska utbrett.

– Nu kommer vi snart att ha ett gemensamt system. Då kan vi också bli mer effektiva och skapa bättre tjänster för våra användare. Vi kommer också att spara pengar på sikt, säger Lars Hansen.

Hans Larsson, chef på IT-service, framhåller att bytet kan ta lång tid.

– Det är viktigt att vi har ett stabilt mejlsystem. Det vi har idag är inte bra, men vi ska inte panikflytta allt på en gång, utan det måste ske korrekt och metodiskt.

Hans Larsson ser inga risker med att gå över till Exchange trots att han är medveten om att det finns en viss skepsis mot globala aktörer som Microsoft.

– Det är olyckligt att det bara finns en dominerande aktör, men det är samma sak med Googles söktjänster. Jag tycker inte att vi som myndighet ska behöva ta några risker och köra ett system som få andra har.

– Exchange är industristandard idag, det är ett väldigt stabilt system som fungerar bra. Dessutom är det så mycket mer än bara mejl, kalender och filer, det är ju också integrerat med alla Officeprogram, säger Hans Larsson.

Allan Eriksson

Många nöjda men hittills få användare

GU:s bilpool har nu varit igång nästan ett år. En första utvärdering visar att över 80 procent av dem som registrerat sig är nöjda med poolen. Den är lätt att använda, fungerar smidigt och tillgången på bilar är god.

DÄREMOT ÄR DET lite sämre ställt med hur bilarna har använts. En tredjedel har inte utnyttjat bilarna trots att de har anmält sig. Hälften har bara använt bilarna 1–5 gånger och knappt 10 procent (endast 9 personer) har kört bilarna fler än 10 gånger. Det finns ingen statistik på i vilken utsträckning bilarna använts effektivt i tid.

– ATT ÖVER 80 PROCENT är nöjda med poolen är fantastiska siffror. Men jag trodde det var fler som hade använt bilarna. Våren var en uppstartsperiod och det är först nu under hösten vi ser en ökning av bokningarna. Man får inte glömma bort att det tar tid innan folk upptäcker fördelarna med en bilpool, säger Johan Lindfors på fastighetsavdelningen, som fram till oktober varit ansvarig för bilpoolen. Under november tar avdelningen för konferens och service över poolen.

Det är trafikkontoret i Göteborg som har gjort undersökningen. 94 personer har svarat på webbenkäten, vilket motsvarar två tredjedelar av dem som har registrerat sig.

EN TREDJEDEL använder bilen till korta resor i Göteborg, en tredjedel till blandade resor och drygt 20 procent till långresor. Men bara 1 av 5 har lånat bilarna privat. Det enda missnöje som framkommer är att många inte verkar vilja tanka bilarna. Att en del ännu inte har använt bilarna kan förklaras med att de inte vanligtvis behöver åka bil i tjänsten.

Bilpoolen drog igång officiellt den 14 januari i år med fyra bilar, även om en Toyota Prius fanns på plats redan i november förra året. Gemensamma förvaltningens bilpool består av fyra miljöbilar: en Volvo V70, två Toyota Prius (bensin/el) och en Toyota Agyo (bensin).

– Dessa bilar täcker in alla behov, säger Johan Lindfors.

SATSNINGEN PÅ BILPOOL är ett försök och det blir en ny utvärdering i början av nästa år. Men förvaltningschef P-O Rehnquist är positiv och tror att det blir en fortsättning.

– Det är en lyckad satsning. Statistiken visar att bilarna används i allt större utsträckning och att satsningen är väldigt uppskattad. Dessutom är det bra reklam för Göteborgs universitet genom att vi på allvar visar att vi bidrar till en hållbar utveckling.

Det är gemensamma förvaltningen som tagit initiativet för sina anställda och universitetsledningen.

– Nästa steg är att se om någon fakultet

vill haka på, säger P-O Rehnquist. Allt är klart för fler miljöbilar.

För att det ska bli en lönsam satsning krävs dock att bokningarna kommer igång på allvar. Det behövs för att täcka kostnaden på 7 000 konor som företaget Sunfleet tar för varje bil per månad.

Allan Eriksson

Ny upphandling av frukt

◆ **Gratis frukt** som en personalförmån har blivit allt vanligare på universitetet. Bara i år kommer GU att köpa frukt för cirka en miljon kronor. Idag finns det tio företag som levererar frukt direkt till olika institutioner och enheter.

Den klart största är Rolands Frukt & Grönt AB. Nu i höst ska upphandlingsenheten genomföra en offentlig upphandling av frukt för hela universitetet med målet att erbjuda frukter till ett fördelaktigare pris. Ett ramavtal beräknas vara klart i början av nästa år. Enligt upphandlingsenheten kommer det vara möjligt att välja en eller ett par frukter som är ekologiska och/eller Rättvisemärkta.

Pris till förtjänta förebilder

◆ **Flera priser utdelades** under doktorspromotionen. Pro arte et scientia gick till Kenneth Orrgren, som varit vd för GöteborgsOperan i flera år och ordförande i styrelsen för GöteborgsMusiken. Han får priset för sina insatser inom kultur och ledningsarbete.

Gunnar Svedbergs pris gick till Angela Falk, utbildad intensivvårdssjuksköterska och läkarstudent. Hon har tagit initiativ till pilotprojektet Klinisk träning för läkarstudenter som är en baskurs inom läkarutbildningen. Hon får priset för att hon bidragit till en ökad kunskap hos läkare om omvårdnad och patientomhändertagande.

Nya chefer tillsatta

◆ **Den tidigare planeringsavdelningen** vid gemensamma förvaltningen har nu inlemats i ledningskansliet. Ansvarig är Kristina Johansson.

Dessutom har en ny enhet för analys och utvärdering bildats. Cecilia Bokenstrand, från stadsledningskansliet i Göteborg, har utsetts till chef.

Bengt Johansson hedrad vid Uppsala universitet

◆ **Uppsala universitet** har utsett Bengt Johansson, föreståndare för Nationellt centrum för matematikutbildning, NCM, till hedersdoktor. Enligt motiveringen får Bengt Johansson priset för att han under lång tid har arbetat med att tillämpa matematikdidaktisk forskning inom lärarutbildning och för att utveckla kursplaner och läromedel. "Han har lett uppbyggnaden av landets främsta bibliotek i matematikdidaktik, tagit initiativ till en framgångsrik forskarskola i matematik och verkat som brobyggare när det gäller lärarutbildningens vetenskapliga grund."

Bengt Johansson

Åke Carlsson

Jan Wallander

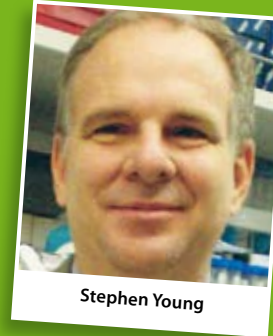
Erno Lehtinen

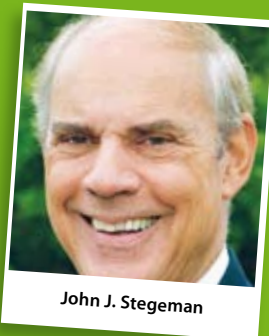
James Elkins

Antony Underwood

Stephen Young

John J. Stegeman

Vart tog kvinnorna vägen?

Att bli hedersdoktor är en av de finaste utmärkelserna man kan få vid ett universitet. Det skänker även glans åt universitetet. Men det är uppenbarligen en utnämning som nästan bara går till män. I år finns bara en kvinna bland 14 män.

LISTAN ÖVER HEDERSDOKTORER har fått en del genusmedvetna personer att förvånat höja på ögonbrynen. Bara en kvinna, Agnès Varda, fransk filmskapare, 80 år gammal.

– Det ser inte alls bra ut, säger makt- och genusforskaren Anita Göransson. Har de inte alls tänkt på det här? Det är precis som Nobelpriset, som bara går till män. Det kan inte avspegla hur många förtjänta kvinnor som finns och förmodligen finns en skevhet i urvalet. Visst borde man anstränga sig för att få ökad jämställdhet bland hedersdoktorerna.

Ulla M Holm, professor i genusvetenskap och promotor på årets doktorspromotion, är dock inte särskilt förvånad.

– Vi har själva aldrig nominerat någon från vårt ämne, även om doktorander påpekat att vi borde. Vi har inte ägnat denna tradition så stor uppmärksamhet. – Hela ceremonin är ett arv från en tid då det fanns få, eller kanske inga, kvinnor i akademien. Samtidigt är det ju viktigt med traditioner och riter, men vi behöver fundera över hur formerna kan förändras så att de blir mer demokratiska. Vilken funktion fyller det att stå och mumla på latin som nästan ingen förstår?

Genusvetaren Lisbeth Lewander tycker inte heller att man kan skylla på traditioner.

– Det enda man kan säga är att det är väldigt få kvinnor som blivit nominerade.

Det jag skulle vilja veta är hur processerna ser ut och hur nomineringarna går till i detalj. I denna makt- och beslutsstruktur är det väldigt få kvinnor.

Det är institutionerna som nominerar personer, inte fakulteterna. Lisbeth Lewander menar att urvalet förmodligen oavsiktligen har lett till en aggregerad skevhet.

– Det är en skevhet som är svår att hitta en förklaring till. Men det är allvarligt om det i vår världsbild inte finns några kvinnor som vi anser värda att bli hedersdoktorer.

GU JOURNALEN HAR RINGT runt till alla fakultetskanslier och frågat om antalet nomineringar och försökt att ta reda på hur många kvinnor som har blivit nominerade. Svaret är: Endast två kvinnor, och de kom från Sahlgrenska akademien. En av dem fanns med till slutet men styrelsen gick, enligt uppgift, på de kvalifikationer och kriterier som Sahlgrenska akademien har satt upp. Eftersom det fanns kvinnor med bland de nominerade ansåg akademistyrelsen att genusperspektivet har vägts in i bedömningen.

Överhuvudtaget är det få nomineringar, med undantag av Sahlgrenska akademien som fick in totalt 10 förslag. Om förslagen är tillräckligt väl motiverade och förankrade räcker det oftast för att utse en hedersdoktor. Humanistiska fakulteten fick in totalt 4 nomineringar, samtliga män, men där valet slutligen landade på amerikanen James Elkins och publicisten Arne Ruth.

”Har de inte alls tänkt på det här? Det är precis som Nobelpriset, som bara går till män.”

I ÅR BELÖNAR Naturvetenskapliga fakulteten fem hedersdoktorer, samtliga män i åldern 58–63 år. Väl meriterade och världsledande forskare som fysikern David Pegg, England, oceanografen John J. Stegeman, USA, klimatforskaren Hans von Storch, Tyskland, och marinekologen Anthony Underwood, Australien. Men även Mats Andersson, chef för Sjöfartsverkets rederi, som bland annat utrustat polarskeppet Odin.

Anna Stina Sandelius, prodekanus på Naturvetenskapliga fakulteten, beklagar att det bara blev män i år.

– Ja, det var vi inte särskilt glada för. Men det kan inte fakultetsledningen göra så mycket åt. Det är institutionerna som nominerar. I år har vi verkligen försökt att få fler kvinnliga nomineringar. Vid ledningens månadmöten med prefekterna har vi sagt: Glöm nu inte bort kvinnorna! Men i vår fick vi inte in en enda kvinna bland de nominerade förslagen.

Hon menar att det oftast kommer

Jonathan Ive

Arne Ruth

Mats Andersson

David Pegg

Agnès Varda

Bruno Latour

Conny Persson

in förslag på framstående forskare som har nära samarbete med fakulteten och med tanke på att den naturvetenskapliga toppforskningen domineras av män är det inte så konstigt att det är svårare att hitta kvinnor. Hon uppskattar att flertalet i den internationella toppeliten är män.

Förhållandena speglar även den ojämlika könspyramiden på fakulteten: många kvinnor på grundutbildningen men ju högre upp i karriären, desto större andel män.

-BLAND LEKTORER OCH PROFESSORER är det häpnadsväckande ojämnt. Det finns en propp någonstans och den måste vi komma tillrätta med, konstaterar Anna Stina Sandelius.

Frågan om hedersdoktorer har diskuterats flera gånger i nämnden. Det har funnits förslag om att bredda urvalet bara för att få fler kvinnliga nomineringar, men risken som Anna Stina Sandelius pekar på är att det sänder ut fel signaler. Varför ska kvinnor bedömas på andra grunder än män? Fakultetsledningen har inte heller varit intresserad av att få folk att bara komma med namnförslag.

-VI VILL JU INTE ha 30 namn att ta ställning till. Då blir utnämningen devalverande. Utmärkelsen ska gå till någon som är till gagn och nytta för universitetet. Men samtidigt har piska och tjtat inte lett någonstans, säger Anna Stina Sandelius som hoppas att nämnden inför nästa år prövar nya sätt att få fler kvinnor.

Listan över manliga hedersdoktorer

återspeglar mansdominansen i den akademiska världen. Sedan 1992 har totalt 242 hedersdoktorer utsetts, varav 47 kvinnor, vilket motsvarar 24 procent. Före 1992 var det nästan uteslutande män som valdes.

Den absoluta mansdominansen är resultatet av att fakulteterna har fattat sina beslut självständigt.

DETTA TROTS ALLA goda ambitioner och vackra jämställdhetsmål.

Pia Götebo Johannesson är universitetets jämlikhetssekreterare:

– Att nästan bara utse män till hedersdoktorer är ett bakslag för universitetets jämställdhetsmål. Fakulteterna och institutionerna måste beakta målen i alla beslut i hela verksamheten.

I GU:s strategiska plan står det: "En jämn könsfördelning i alla delar av organisationen är för oss en självklarhet."

Pia Götebo Johannesson tycker att ett rimligt mål borde vara minst 40 procent kvinnor.

– Här måste man titta närmare på hur förslagen har gått ut och analysera vad det kan bero på att det finns så få kvinnor. Det verkar orimligt att det inte skulle finnas fler lika väl meriterade kvinnor.

fakta

Hur går det till när hedersdoktorer utses?

Jo, man gör på ungefär samma sätt vid alla fakulteter. Kanslierna skickar ut brev till alla institutioner där man uppmanar de anställda att komma med förslag. Dessa samlas in och diskuteras vid ett fakultetssammanträde där endast lärare och forskare får yttra sig. Den här delen av sammanträdet är konfidentiell eftersom man inte vill att de förslag som inte godtas blir kända. En gång fick dock DN nys om att François Mitterrand föreslagits som hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten, men inte godtagits. Att Frankrikes president inte dög som hedersdoktor var nog en pinsam händelse för de inblandade.

Förra året hamnade Sahlgremska akademien i blåsväder sedan man utnämnt en läkare till hedersdoktor, men när det uppdagades att han vid tre tillfällen varnats av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN, förlorade han doktorshatten.

Ny ekonomisk rådgivare

◆ **Rektor har utsett** Björn O Eriksson på Chalmers till ekonomisk rådgivare för Humanistiska fakulteten. Uppdraget är att vara ett stöd för fakulteten och att rapportera direkt till universitetsledningen.

Med ett samlat

underskott på cirka 40 miljoner kronor befinner sig Humanistiska fakulteten i en djup kris, som GU Journalen berättade om i förra numret. I höst har fakultetsledningen fattat beslut om besparingar på drygt 10 miljoner, men det räcker inte. Universitetsledningen kräver en budget i balans redan nästa år.

Björn O Eriksson, som av hälsoskäl har lämnat posten som universitetsdirektör på Chalmers, anlitas nu som ekonomisk rådgivare av Göteborgs universitet.

I beslutet står det att: "Rektor har bedömt det som angeläget att ge fakultetsledningen ett kvalificerat stöd för de svåra prioriteringar och besparingar som blir nödvändiga."

– Jag har fått ett uppdrag från universitetsledningen att vara ett stöd för Humanistiska fakultetens arbete med ekonomin. Hittills har jag haft ett möte med dekanus och prodekanus, säger Björn O Eriksson.

Syftet är att hjälpa fakulteten att genomföra prioriteringar för att nå en budget i balans till 2009.

– Fakulteten måste uppleva mitt bidrag som positivt. Det är meningslöst om det inte är till nytta för fakulteten. I vilken omfattning jag ska ägna mig åt uppdraget, det får vi se.

Hur ser du på fakultetens ekonomi?

– Jag tänker inte offentligt kommentera fakultetens ekonomiska läge.

Nya namn på institutioner

◆ **Humanistiska fakultetens** nuvarande 16 institutioner blir sex från och med 1 januari 2009. Institutionerna får följande namn: institutionen för historiska studier, institutionen för kulturvetenskaper, institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, institutionen för språk och litteraturer samt institutionen för svenska språket

Nytt Torgny Segerstedtpris

◆ **Music against Violence** heter mottagaren av ett nytt pris, Frihetstonen, som instiftats av Stiftelsen Torgny Segerstedts Minne. Priset ska gå till en förtjänt musiker, grupp eller organisation.

Föreningen Music against Violence arbetar sedan tre år tillbaka för att med musik motverka våld.

Priset på 10 000 kronor samt ett diplom överlämnades till föreningens ordförande Brittmo Bernhardsson i samband med en konsert i Brew House i Göteborg på FN-dagen.

När hinna du forska

Kontakt med studenterna? Nej, det får Claes Martinson knappast vid sådana här undervisningssituationer.

Göteborgs universitet måste satsa mer på forskning. Det är budskapet från ledningen. Men vem har tid att forska? Inte lärarna i alla fall. Undervisning, administration och krav från olika håll åter upp alltmer tid för lektorerna.

TEXT Eva Lundgren
& Allan Eriksson

TIO PROCENT kompetensutveckling, det är allt. Så ser verkligheten ut för många lektorer vid Göteborgs universitet. Det handlar alltså om fyra timmar i veckan som ska räcka till pedagogisk vidareutbildning och att hålla sig uppdaterad inom ämnet. Forskning? Nej, sådant finns ingen tid för.

– För att bli lektor måste man meritera sig forskningsmässigt. Men när man väl fått sin tjänst finns inga resurser till fortsatt forskning. Undervisning och administration tar all tid. Är inte det slöseri med kompetens? undrar Jörgen Hellman, universitetslektor vid institutionen för globala studier.

När Vetenskapsrådet delade ut Linnéstöd för några månader sedan fick Göteborgs universitet bara ett enda forskningsprojekt beviljat.

– Det anses bero på att vi inte har

tillräckligt mycket spetsforskning. För att ändra på det har ledningen bland annat bestämt att satsa på åtta prioriterade forskningsområden. Och att prioritera är väl inte fel. Men det verkliga skälet till misslyckandet är att folk inte har tid att forska. Alla säger att vi måste satsa på spetsen men jag menar tvärtom, att vi inte satsat tillräckligt på bredden och det är en mycket allvarigare kritik. Vem ska göra all den nyskapande, spännande forskningen och skriva de där intressanta artiklarna som gör att vi rankas högre i olika utvärderingar? Våra lärare hinna ju knappt med att någorlunda hänga med i forskningsutvecklingen, än mindre forska själva.

BENTE ERIKSEN MOLAU, universitetslektor vid institutionen för växt- och miljövetenskaper, håller med om att det är svårt att hinna med tjänstens alla tre delar: utbildning, forskning och administration.

– För att göra nytta i institutionernas ekonomi måste lärarna öka sin tjänstgöringsandel i grundutbildningen. Undervisning på 50 procent betyder normalt sett medverkan i upp till 12 kurser årligen, plus handledning av examensstudenter, vilket är oerhört splittrande.

Och att samtidigt söka externa medel för forskning tar tid.

– Förlorar man sina externa medel och därmed den tid man lyckats frigöra för forskning hamnar man lätt i en ond cirkel. Det blir nästan omöjligt att komma

FOTO: HILLEVI NAGEL

Bente Eriksen Molau undrar när lärarna ska hinna forska. På sin fritid?

tillbaka och meritera sig för forskningsanslag. Bland lärarna kallas detta för "undervisningsfällan".

Att lektorerna inte hinna forska betyder att de inte heller kan meritera sig till högre tjänster.

– Men det innebär också en utarmning av undervisningen, menar Jörgen Hellman. Själva poängen med en universitetsutbildning är ju att den ska vara forskningsanknuten, alltså bedrivs av forskande lärare, som kan hämta exempel från egna studier. En lärare som inte har möjlighet att forska blir ofta en sämre lärare.

Det är institutionerna som bestämmer hur mycket tid lektorerna kan lägga på forskning. Och eftersom antalet studenter och prestationer är avgörande för vilka resurser man får, är det svårt att motivera några större satsningar på något så ekonomiskt osäkert som tid för forskning för lärarna.

– Men jag tycker att det är fel att bolla problemen tillbaka till institutionerna, säger Jörgen Hellman. Det handlar ju

?

FOTO: JOHAN WINGBORG

fakta

Lärarnas arbetstid.

Så här står det i Sacos arbetsavtal vid Göteborgs universitet:

”På sikt är målsättningen att alla lärare skall disponera minst 25 procent av arbetstiden för forskning, utvecklingsarbete och egen kompetensutveckling.”

Där står också: ”Vad ovan sagts innebär att lärare som idag har undervisning i sådan omfattning att utrymme för kompetensutveckling eller egen forskning inte ges, skall erhålla minskad andel undervisning för att möjliggöra egen forskning och/eller egen kompetensutveckling. Denna andel skall omfatta minst tio procent av arbetstiden.”

Hur mycket tid lärarna har i praktiken ser dock väldigt olika ut på olika fakulteter och institutioner.

Det finns heller ingen generell policy för hela universitetet. Men exempelvis Utbildningsvetenskapliga fakulteten har gjort en särskilt satsning på forskning. Där har professorer och docenter möjlighet att ansöka om mer tid för forskning och kan komma upp i totalt 20 procent forskningstid.

Göteborgs universitet har dock tydliga mål att öka forskningsandelen för att bli ett konkurrenskraftigt lärosäte. Att forskning och utbildning ska samverka framgår exempelvis i den strategiska planen och i Forsknings- och utbildningsstrategier för 2009–2012. Men det står ingenting konkret om hur mycket tid för forskning lärarna ska ha, utan målet ska uppfyllas genom bättre samordning av resurser. Dessutom ska det tas fram en policy för forskningsanknytning i utbildningen.

Det ser bättre ut vid andra lärosäten i landet. Universiteten i Uppsala, Lund, Stockholm, Umeå och Linköping har alla kollektivavtal som säger att undervisningsdelen på årsbasis får omfatta högst 70 procent. Stockholms universitets avtal specificerar inte tid för forskning men de övriga lärosätena har avtal om minst 20 procent forskning i tjänsten.

I Norge och Danmark finns regler som säger att närmare hälften av tiden ska ägnas åt forskning.

också om vilka avsättningar fakulteten gör neråt och vilket stöd man har från universitetsledningen. Ledningen på högsta nivå måste inse att det är bra, inte bara för den enskilde läraren, utan för hela universitetet, att det finns lärare som skriver åtminstone en artikel om året. Det är så universitetet kan meritera sig, komma högre på rankinglistor och även locka till sig nya lärare och duktiga studenter.

EN CENTRAL POTT med pengar, antingen för fakulteten eller för hela universitetet, vore ett sätt att åtminstone ge lärarna en skjuts i rätt riktning, menar Lennart Björklund, universitetslektor vid institutionen för geovetenskaper.

– För att ge lärarna bättre möjligheter till forskning borde lektorer och professorer garanteras en budget motsvarande 50 000 kronor per år som kan användas som driftsmedel för exempelvis resor, kongresser och symposier.

Samtidigt borde lärarna garanteras en sammanhängande forskningstid på minst 25 procent.

– På sikt borde den andelen öka till 50 procent. Dessutom borde man få möjlighet till ett sabbatsår vart sjätte år vid ett utländskt lärosäte. Om GU menar allvar med att bli ett forskande universitet, trots att det är ett massuniversitet med 50 000 studenter, kräver det rejäla satsningar. Våra lärare måste helt enkelt få rimliga arbetsvillkor.

Vi kan lära av USA

Tydliga krav. Det är vad som behövs för att lärarna ska få vettiga arbetsvillkor, menar Claes Martinson.

Förra året tillbringade han en termin vid ett amerikanskt lärosäte och blev imponerad av hur man där lyckas satsa på utbildning samtidigt som lärarna får tid att forska.

VID UNIVERSITY OF RICHMOND är arbetet organiserat så att studenterna läser flera kurser parallellt vilket gör att lärarna bara behöver undervisa två dagar i veckan.

– Övriga dagar håller lärarna visserligen dörren öppen för de studenter som vill diskutera eller få hjälp. Men de har ändå gott om tid att fördjupa sig i sina egna projekt. En av de lärare jag pratade med brukade exempelvis tillbringa en månad i Oxford varje år och skrev dessutom en vetenskaplig artikel per termin. Hur många av våra lärare hinner med det?

Vid University of Richmond är terminerna 14 veckor med ett långt uppehåll från mitten av december till februari. Visserligen har de en tredje sommartermin också men den är det långt ifrån alla som involveras i, förklarar Claes Martinson. Inte heller mötte han någon som tyckte att undervisningen stjal tid från forskningen.

– **DET ÄR FÖRSTÅS** oräddvinst att jämföra Göteborgs universitet med ett av de rikaste lärosätena i USA men jag tror ändå att vi kan lära en del av dem. De har föreläsningar på ett mer traditionellt sätt med examination på slutet och så skulle åtminstone inte jag vilja ha det. Men de har också ett ordentligt genomtänkt undervisningssystem. Och det var väldigt tydligt vad arbetsgivaren förväntade sig och vad lärarna kunde kräva i gengäld. I vår organisation finns en stor öppenhet för olika pedagogiska grepp vilket jag tycker är mycket bra. Det är också positivt att vi har ett ansvar för hur studenterna klarar sig igenom utbildningen. Men kraven är gränslösa och kommer från alla håll.

Lärarna förväntas inte bara ägna sig åt undervisning och undervisningsadministration, utan också åt sådant som organisatorisk administration, nämndarbete, utvecklingsarbete, IT-stöd, kuratorsverksamhet och hantering av studenter med speciella behov.

– Även kollegorna behöver hjälp med olika uppgifter, exempelvis att läsa deras manus, ge synpunkter, arbeta i betygsnämnder och ge utlåtanden. Och detta numera helst också på en internationell nivå! Det är kul, men det blir lätt för mycket arbete.

Juridiska institutionen har varit framgångsrik när det gäller att få forskningsanslag.

– Och det är förstås roligt men leder också till oväntade problem. När en lärare får ett anslag betyder ju det att någon annan måste ta över hans eller hennes undervisningstimmar. Och det finns det ingen beredskap för, varken när det gäller att sätta in den nya läraren i arbetet eller när forskningsperioden är slut och den gamla läraren ska tillbaka till undervisningen igen.

Claes Martinson

UNIVERSITY OF RICHMOND är ett litet lärosäte med cirka 45 lärare på 450 studenter. Det innebär att alla lärare har möjlighet att lära känna sina studenter.

– Hos oss kan vi ha kurser med kanske 300 studenter, förklarar Claes Martinson. Det är väl inte så farligt om det gäller en enstaka föreläsning där man anlitat en expert för att tala om något speciellt ämne. Men att rätta tentor för 300 studenter som man inte alls haft möjlighet att lära känna är faktiskt inte så roligt.

DET ÄR I SÅDANA situationer som arbetet med studenterna bara blir en börda istället för det stimulerande möte det borde vara, menar Claes Martinson.

– Egentligen borde studenterna ses som en tillgång. På juridiska institutionen försöker vi exempelvis hitta uppgifter åt studenterna från våra samarbetspartner ute i verkliga livet. Det innebär att vi kan få förslag på problemlösningar som vi faktiskt får nytta av i vår forskning. Det gör arbetet med studenterna stimulerande. Men det här arbetssättet kräver också tid och engagemang och fungerar inte om vi har alltför stora undervisningsgrupper, om vi ska dra in externa medel och dessutom utföra olika administrativa uppgifter.

Lösningen är mer tydliga krav, menar Claes Martinson, både från arbetsgivare och medarbetare.

– **VI ÄR JU SJÄLVA** i mångt och mycket en kollektiv arbetsgivare, men vi borde internt följa upp det som görs inom forskningen, exempelvis om den där artikeln som skulle skrivas verkligen blev av. På det sättet blir det tydligare både att läraren måste forska och att universitetet måste ge förutsättningar för forskning. Alternativet, att släppa kravet på att ha forskande lärare, skulle innebära en degradering av universitetet.

Enligt Martin Selander kommer frågan om forskningstid att bli viktig i det nya avtalet.

”Som det är nu forskar många på fritiden för att åtminstone hålla igång en liten aning forskningsverksamhet. Det är förstås inte särskilt bra i längden.

En universitetslärare bör helst ägna lika mycket tid åt forskning som åt undervisning. Det menar Martin Selander, ordförande för Saco vid Göteborgs universitet.

Men verkligheten ser helt annorlunda ut.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR FORSKNING skiljer sig mycket åt mellan olika delar av universitetet.

– Det gör det svårt att fastställa gemensamma regler för hur mycket forskning och undervisning en lärare egentligen ska ha, förklarar Martin Selander.

Lektorerna vid Göteborgs universitet garanteras endast 10 procent arbetstid för kompetensutveckling eller forskning, även om arbetstidsavtalet anger en målsättning på 25 procent.

Det kan jämföras med universiteten i Stockholm, Lund och Uppsala vars avtal säger att undervisningsdelen i normalfallet ska omfatta högst 70 procent av årsarbets-tiden.

– Det beror förstås på hur man tolkar

formuleringen ”i normalfallet” men vårt avtal verkar vara mindre förpliktigande formulerat, medger Martin Selander. Visst behöver vi arbeta på tydligare skrivningar vad gäller forskningstid för lärare vid GU. Men jag vet att alla universitet har mer eller mindre svårt att få gehör för detta, också de som har tydligare skrivna avtal.

Att det är svårt att få till stånd mer bindande avtal beror på att det finns så många olika verksamheter med skilda förutsättningar vid Göteborgs universitet, menar Martin Selander.

– Lön, förtroendearbetstid samt tid för forskning hör till fackets hjärtefrågor. Men just forskningstid borde egentligen vara en lika angelägen fråga för arbetsgivaren som för facket. Det handlar ju om att göra universitetet attraktivt, och forskning i tjänsten är för många lika viktigt som en bra lön. Men eftersom utbildning är något vi får pengar från staten för och forskning nästan ses som ofinansierad lyx är frågan svår att driva.

För många nyanställda lektorer kommer det säkert som en chock att tjänsten inte ger

tid för forskning, tror Martin Selander.

– Som det är nu forskar många på fritiden för att åtminstone hålla igång en liten aning forskningsverksamhet. Det är förstås inte särskilt bra i längden.

EN LÖSNING VORE om lärarna kunde samla på sig tid för forskning under vissa perioder för att andra perioder ägna sig mer åt undervisning, menar Martin Selander.

– Det viktigaste kanske inte är att garantera en viss procent forskningstid utan att få igång en diskussion om vilken sorts lärare vi egentligen vill ha och vilket universitet vi vill skapa. Forskningstid i tjänsten är en viktig kvalitetsfråga. Att lärare och forskare i de flesta situationer är samma person borde vara det självklara målet. Nästa höst börjar arbetet på ett nytt avtal och just forsknings-tid kommer då att vara en viktig fråga.

fakta

Svårt att hinna med både och

Det har konstaterats i flera utvärderingar att lärare, speciellt lektorer och befordrade professorer, har mycket liten garanterad tid för forskning. Högskoleverket konstaterar att andelen forskning i tjänsten, i internationell jämförelse, är beklämmande liten.

I somras kom en ny rapport från SULF och institutet SISTER, med namnet *Utbildningskvalitet och forskande lärare – hur ser sambandet ut?*

Där visas bland annat att svårigheterna är stora att få ihop både undervisning och forskning, framför allt vid tvärvetenskapliga forskningscentrum. Undervisningen bedrivs inom de etablerade disciplinerna medan forskningen sker inom nya specialiserade fält som korsar flera fakulteter.

Om en forskare ska bedriva utbildning utanför sin specialkompetens ser han/hon det ofta som något nödvändigt ont. Engagemanget ligger i forskningen, som undervisningen stjälar tid från.

I rapporten framkommer också att sambandet mellan forskning och utbildning är tydligare inom humaniora och samhällsvetenskap, de lärarna ser sig som både forskare och lärare. De naturvetenskapliga forskningsområdena anses däremot så smala och specialiserade att det krävs många års studier innan man kan genomföra egen forskning.

Trots allt, visar rapporten att väldigt få lärare enbart vill forska. Kontakten med studenterna ses som väldigt positiv. ”En kombination av forskning och undervisning bör dock domineras av forskning snarare än undervisning.”

En annan slutsats är att det inte så mycket är undervisningsbördan i sig som är problemet utan bristen på sammanhängande tid och pengar för forskning.

Intressant jobb men för mycket att göra

Även om många lärare är nöjda med sina intressanta jobb visar ändå förra arbetsmiljöundersökningen, från 2005, att de har den absolut största arbetsbördan. De känner både störst krav och har svårt att hinna med arbetsuppgifterna.

Lärarna är också mer oroliga för nedskärningar än andra personalgrupper. Många upplever att det bara ställs nya krav och att arbetsbelastningen ökar från år till år. Man anser inte heller att man har tid att reflektera över sitt arbete.

En lärare säger exempelvis ”Undervisande personal har fått ansvar för dubbelt så många studenter de senaste åren. Men vi är inte fler om jobbet.”

Inget uppdrag omöjligt för Christina

– Att få medalj av kungen var roligt, men ingenting slår det här, säger Christina Rogestam.

Hon har utsetts till Göteborgs universitets gynnare och vän, *Socia et Amica Universitatis Gothoburgensis*, och högtidligen tilldelats medalj av rektor Pam Fredman.

Det är den finaste utmärkelse man kan få vid vårt universitet.

HON FÅR MEDALJEN för att ha engagerat sig för Göteborgs universitet mer än de flesta. Det började redan 1968–1969 då hon var ordförande för Göteborgs Förenade Studentkårer. En av uppgifterna var att, efter riksdagsbeslut, starta hälsovård och motionsverksamhet för studenterna i Göteborg.

– Nyligen blev jag styrelseordförande för Göteborgs Studenters Företagsgrupp, som nu driver den verksamheten. Livet har alltså gått i en cirkel och jag är tillbaka där jag en gång började.

Som riksdagsledamot på 1970-talet tog hon initiativ till de årliga mötena mellan västsvenska riksdagsledamöter och företrädare för Göteborgs universitet.

Och 1975–1977 var hon ordförande för organisationskommittén för Göteborgs högskoleregion. Det var då de mindre högskolorna skulle inlemmas i universitetet och när frågan om vad som skulle hända med Chalmers kom upp hamnade Christina Rogestam i hetluften.

– När mitt utredningsförslag skulle presenteras var Palmstedtsalen fullsatt av stridslystna chalmister som nog trodde

Christina Rogestam har engagerat sig för Göteborgs universitet sedan hon var student här på 1960-talet. Nu får hon universitetets finaste utmärkelse, *Socia et Amica Universitatis Gothoburgensis*.

turordningssystem övertyga regeringen om att släppa fram lokaler i Haga till Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Men om det redan stormat kring Christina Rogestam var det ingenting mot vad som skulle komma när hon 1988 blev chef för det som då hette Invandrarverket.

Men snart stormade det igen, nu mot höga marknadsmässiga hyror.

– Men Akademiska Hus är det bästa som hänt universiteten! De skulle aldrig ha klarat av den explosion av studenter och forskning som kom under av 1990-talet om inte ansvaret för lokaler hade ändrats och monopolorganisationen Byggnadsstyrelsen lagts ner. Förr kunde man inte rita ett rum utan att det fanns en namngiven person som skulle ha rummet, allt var betydligt mycket krångligare än nu och tog många, många år.

NÄR CHRISTINA ROGESTAM blev styrelseordförande för Sahlgrenska akademien 2003 innebar det ytterligare ett besvärligt uppdrag. Akademien var hårt kritiserad, bland annat för sin organisation, som inte stämde med högskoleförordningen, och för bristande jämställdhet. Denna organisation fick nu en ledning som bestod av två starka kvinnor.

– Olyckskorparna menade att det här aldrig kunde sluta väl, men dåvarande dekanen Pam Fredman och jag lyckades få ordning på Akademien. Vi reducerade antalet institutioner till sex, något Medicinska fakulteten försökt i tio år, fick ordning på ekonomin och inte minst viktigt, skapade en organisation som stämde med lagen.

När Christina Rogestam avgick som styrelseordförande 2007 tänkte hon att det nu var dags att trappa ner och arbeta mindre. Men så har det inte blivit. Hon har gjort flera utredningar åt regeringen, medlat i både journalisternas och sjuk-

sköterskornas lönekonflikter och dessutom blivit en av få kvinnliga ordförande i ett svenskt börsbolag, fastighetsbolaget Balder.

– **MÄNNEN SLÄPPER INTE** så gärna in kvinnor i de börsnoterade bolagens styrelser. De tror att man måste ha varit vd för att klara av jobbet och då finns det inte så många kvinnor att välja på. Men kvinnorna har många andra kompetenser, exempelvis när det gäller finans och personal. Ju fler olika sorters erfarenheter som finns inom en verksamhet, desto fler olika perspektiv och desto högre kvalitet på arbetet.

I den mån Christina Rogestam, trots alla uppdrag, har tid att vara ledig, står en vävstol i fritidshuset utanför Åmål och väntar.

– Min man är präst, så lediga helger tillsammans har det inte blivit så många genom åren. Men det försöker vi ta igen nu. Att ha tid att plocka svamp och läsa en bok, kanske en historisk biografi, det är vad jag ser fram emot. Trappa ner? Det har jag försökt förr men än så länge har jag inte lyckats.

Ju fler erfarenheter som finns inom en verksamhet, desto fler perspektiv och desto högre kvalitet på arbetet

att jag skulle föreslå ett samgående. Så när jag presenterade en OH-bild med två högskolor, Göteborgs universitet och Chalmers, fylldes salen av ett väldigt jubel. Men sedan blev det tyst. Det blev liksom inget av den planerade proteststormen när alla faktiskt var helt överens.

CHRISTINA ROGESTAM blev universitetsdirektör vid Göteborgs universitet 1982 samtidigt som Kjell Härnqvist blev rektor.

– Jag var torpeden som presenterade förslag som kunde verka utmanande, medan han göt olja på vägorna. Sedan blev besluten ungefär som vi hade avsett från början. Det var ett väldigt bra samarbete.

Bland annat skapade de dagens organisation där varje fakultet har ett eget kansli, och de förstärkte cityuniversitetet genom att i dåtidens strikt reglerade

– **DEN UPPGIFT JAG** fått var egentligen omöjlig, men det visste jag inte då. Krigen på Balkan ledde till väldiga flyktingströmmar och 1992 kom hela 84 000 människor hit från framför allt forna Jugoslavien. Invandrarverket var helt enkelt inte förberett på att ta emot och fatta beslut om så många asylsökande. Endast ett fåtal hade skäl som gjorde att de fick stanna enligt Genèvekonventionen. Mångdubbelt fler fick stanna av humanitära skäl, eftersom tiden för att få beslut från invandrarverk och regering hade blivit orimligt lång. Idag är det ännu svårare att få tillstånd att stanna men riksdagen har i alla fall öppnat upp för arbetskraftsinvandring, vilket är bra.

Christina Rogestam lämnade Invandrarverket efter fem år för att istället vara med och bygga upp Akademiska Hus.

Eva Lundgren

Med öron känsliga för språk

TEXT *Kajsa Asklöf*
FOTO *Johan Wingborg*

Han är en ordets granskare, en grammatikens glada förmedlare. Ord som typ och bra inspirerar honom till artiklar. Fotbollstermer och indirekta frågeuttryck driver honom till forskning.

Att smitta andra med sin fascination för språkets byggstenar ser han som en viktig uppgift.

Har man en pappa som är docent i engelska och lektor vid Hvitfeldtska läroverket blir man sannolikt ganska duktig i ämnet. Exponering för språket och kulturen under bilsemestrar i England och Skottland under 1950-talet hjälpte säkert också till.

– Detta var en tid när engelskan höll på att erövra världen, samtidigt som det brittiska imperiet gick i graven.

Den musikaliska delen av förklaringen skulle kunna vara inspirationen han fick av jazzen och att som oskuldsfull 14-åring läsa Louis Armstrongs självbiografi på originalspråk.

bara är något år gamla. Då utvecklar vi intuitiv kunskap om hur systemet fungerar. Det är gåtfullt.

För vuxna förblir det en utmaning att rekonstruera de abstrakta principer som omedvetet styr varje människas kreativa språkförmåga, då man låter ord uppträda i ständigt nya grammatiskt styrda kombinationer. Det underlättas knappast av att man i varje språk väljer ut vissa dimensioner ur verkligheten och upphöjer dem till grammatiskt verksamma begrepp.

– Mänskliga språk kan variera på helt oförutsägbara sätt. Vi tycks födas med en förbluffande mängd förkun-

Jag är väldigt fascinerad av hyllan med prydnadsgrejor som ofta innehåller souvenirer inhandlade utomlands. Deras ofta absurda fulhet är en källa till glädje.

– Miljöerna i New Orleans kontrasterade starkt mot det jag vid den tiden hade upplevt i Göteborg.

Det är inte bara engelskan som intresserar Sölve Ohlander utan språk och grammatik i många former. Ryska lärde han sig under värnplikten.

– Jag fick en märklig snedvridning av mitt ordförråd när jag skulle översätta meningar som "Ivan och Natasja älskar varandra. Ibland promenerar de, ibland skjuter de med kulspjut".

Eftersom han har varit anställd vid GU sedan höstterminen 1964 har han hunnit se åtskilliga kullar språkstudenter avlösa varandra. Han är en levande utvärderingsmodell av hur väl gymnasieskolan förbereder sina elever för universitetet.

– De flesta studenter saknar grundläggande kunskaper i grammatik.

Att språkundervisningen numera är inriktad på kommunikativ förmåga tycker Sölve Ohlander är utmärkt, men han önskar att gymnasieundervisningen ändå skulle ge mer av grammatiska baskunskaper om till exempel ordklasser och satsdelar.

– Numera måste vi på universitetet utgå från att kunskapen är väldigt liten och väldigt ojämn. Det är ett stort kunskapsglapp mellan gymnasiet och universitetet.

ATT LYCKAS INTRESSERA åhörare i ett ämne som grammatik är en bedrift som Sölve Ohlander är känd för. Han var den förste humanisten att få det pedagogiska priset (1988).

– Det finns ingen gudomlig rättvisa i det. Jag tycker undervisandet är väldigt roligt. Kontakten man får kan ge en kick. Det beror väl på att jag gillar att uppträda inför gruppen som publik.

En förklaring till Sölve Ohlanders förmåga är kanske hans benägenhet att göra saker grundligt och helhjärtat. Feedbacken han får av nöjda och överraskade studenter förstärker undervisningslusten.

– Jag tycker att det ligger ett slag av yrkesstolthet i att undvika rutinundervisning även om man har haft kursen många gånger. Det kan alltid hända något oväntat.

Även om grammatikens estetiska dimension är självklar, känner han uppriktig fascination över hur språket ser ut inuti. Sölve ser grammatik som ett maskineri där de olika delarna griper in i varandra på en mängd olika plan.

– Det är ett väldigt abstrakt system och det är det som gör att det är så svårt att genomskåda. Paradoxen är att det är just det vi gör i vårt modersmål, med början när vi

skaper som är abstrakta och som gör det möjligt för oss att processa inkommande språksignaler. Att kartlägga dessa förkunskaper är inte gjort i en handvändning.

När vi ändå envisas med att lära oss andra språk får vi kämpa med regler och undantag, lika slumpartade som lotterivinster.

– Hur försvarar man engelskans do-omskrivning? Den är oansvarig och har ställt till med en massa elände för generationer av engelskstuderande, men finns där ändå. Den borde avskaffas genast liksom s:et i presens i tredje person singularis som inte är bra för något alls.

Som lärare försöker han se undervisningen från studenternas sida.

– Vissa saker är helt enkelt tråkiga. Mitt eget hatområde är artikelbruket vid namn på diverse geografiska enheter, offentliga byggnader, tidningar etcetera. Görtrist!

Han tycker att det är tillfredsställande om han i slutet av en kurs kan ha förändrat någons tankar om ämnet.

– Men jag ger inga eldande slagord till folket, det tycker jag att man lätt blir bränd på.

Sölves forskningsområden är inte sådana man kan ta

Han är en notorisk nattuggla och har ett förnamn som han tror att många förknippar med någon dragspelskung eller korrupt kommunpolitiker.

BYGGSTENARNA HAR OÄNDLIGA, regelstyrda kombinationsmöjligheter och det är i den kreativiteten som fascinationen ligger, säger Sölve Ohlander, lingvist och professor i engelska.

Han framhåller gärna att han är född samma år som Mick Jagger (1943) och är ett par år yngre än Bob Dylan. De musikaliska referenserna är återkommande och säger något om vilken betydelse musiken har för hans välmående.

Förklaringen till att Sölve Ohlander blev professor i engelska är mångfasetterad, som så ofta annars. En aspekt är att han fick engelskan med sig i uppväxtmiljön.

Sölve Ohlander diskuterar gärna med tidigare studenter som Hanna Nyqvist, som arbetar extra på Saronkyrkans.

patent på eller omsätta i revolutionerande medicinska fynd. De kan till exempel handla om ett syntaktiskt problem som skärningspunkten mellan relativa och interrogativa bisatser i engelskan.

MUSIK OCH LINGVISTIK är en kombination som intresserar honom mycket. Han har skrivit artiklar om engelska och svenska popgruppers namn. Ordet bra i Beatlessången *Ob-la-di Ob-la-da* har också gett upphov till artiklar av Sölve, liksom Evert Taubes språk har gjort.

Med en lingvists känsliga språköra, lade han redan i början av 1980-talet märke till ett nytt bruk av ordet typ och skrev en artikel om det.

– Det var bland annat ett uttalande av Torbjörn Fäldin om ”förslag typ löntagarfonder”, ett språkbruk som även min dåvarande bilmekaniker på Tredje Långgatan använde. Sedan dess har användningen av typ exploderat.

Just nu är det sportspråket som står i fokus. Tillsammans med en kollega har han börjat forska kring fotbollens vokabulär och fraseologi.

– Kanske att vi ska producera ett lexikon om detta så småningom. Här finns intressanta saker att titta på.

Sedan tio år är han delvis utlånad till Pedagoger. Där har hans huvuduppgift varit att ansvara för den engelska läsförståelsedelen i högskoleprovet.

– Den största löneförmänen är alla härliga människor jag stöter på både på engelska och pedagogiska institutionen. Den går inte att värdera. Men det behövs mer kontakt mellan pedagogiken och andra ämnen. Det har länge funnits en ömsesidig misstro mellan dem, men ju fler vi är med ett ben i varje läger, desto bättre är det.

Sölve anser inte att han är ”rödkindat entusiastisk” inför all grammatik utan betonar att det är viktigt att ha bredd i intresseområdena.

– Grammatiken får inte vara den enda stora kärleken i livet.

En dold last han har, är att besöka Saronkyrkans Second Hand i Annedal, gärna två dagar i veckan.

– Jag letar inte efter ett smack egentligen. Ödet får avgöra om det blir några fynd för jag är ingen tvångsfyndare. Men jag är väldigt fascinerad av hyllan med prydnadsgrejor som ofta innehåller souvenirer inhandlade utomlands. Deras ofta absurda fulhet är en källa till glädje.

ONSDAGSMORGNAR INNEHÅLLER en annan mer fysisk rutin. Då spelar Sölve inomhusfotboll med ett brokigt gäng mellan drygt 20 och 65 år. Det är en hektisk timme och veckans höjdpunkt.

– Det är en kultinstitution som startade för bortåt fyrtio år sedan av en skara entusiaster inom dåvarande institutionen för nordiska språk. Nu är det förutom universitetslärare en hel del musiker med. En och annan son dyker upp också. Sture Allén var med från början. Han är en god rollmodell för jag tror han var 77 år innan han lade av.

Fjäll och hav anser Sölve vara svenska privilegier. Att paddla kajak i norra skärgården är en återkommande sysselsättning. Ibland åker han så långt ut som till Vinga, vilket går alldeles utmärkt även i något så litet och sprött som en kajak.

– Eftersom jag är en badkruka säger det något om kajakens säkerhet. Att paddla är en oerhörd frihetskänsla. Man kommer in på ställen där man inte konkurrerar med andra farkoster. Det är en nästan sensuell känsla att glida fram så tyst och inte behöva anstränga sig så där väldigt mycket.

Till fjällen far han varje sommar och ibland på vintern. Det är total avkoppling och en välbehövlig kontrast mot en välordnad innerstadstillvaro.

– Som fjällvandrare är man totalt fri och beroende av sin egen insats. Det innebär mycket pyssel med prosaiska saker som att T-spriten inte ska läcka, samtidigt som enormiteten finns i landskapet. Skönhetsvyerna är nästan abstrakta. Jag gillar det slumpmässiga också, att jag är så utsatt för faktorer jag inte råar på, nämligen vädret. Man får lita till sig själv, det är en stor tillfredsställelse.

En dröm är att få fjällvandera under hösten då färgerna är som mest grandiosa. Det har inte gått tidigare, på grund av terminstarten.

– Men nu befinner jag mig snubblande nära den stora ledigheten. Jag kommer att jobba tills jag blir 67.

Sölve Ohlander är ingen tvångsfyndare men besöker gärna Saronkyrkans Second Hand i Annedal.

FAKTA: SÖLVE OHLANDER

Yrke: Professor i engelska.

Familj: Särbo Ulrika i Uppsala och tre barn: Pontus 21, Emma 26 och Rasmus 36 år.

Bor: På Nilssonsberg, där jag trivs väldigt bra.

Växte upp: Medelklassmiljö i Göteborg. Pappa var huvudlärare i engelska på Hvitfeldtska och docent vid GU, mamma var hemmafru. En två år äldre storasyster.

Stolt över hos sig själv: Det skulle väl möjligtvis vara att om jag åtar mig något så försöker jag göra det helhjärtat. Det kan vara en hel kurs eller en språkgranskning, men jag ger järnet varje gång.

Sida att förbättra: Jag tror att det är lite sent vid 65 års ålder, men jag skulle ibland kunna vara mer oförvägen och ha något mindre kval innan jag åtar mig någonting. Jag skulle kunna ge mig in i det på ett mer offensivt sätt.

Om kollegor och familj skulle beskriva dig:

Jag tror att de tycker jag är ganska ordentlig och pålitlig, rätt verbal. Jag tror också att jag är någorlunda mångsidig. Därför är det kul att kombinera lingvistik och musik.

Intressen: Fjällvandring och kajakpaddling, bland mycket annat. Är musikalisk allätare. I tonåren spelade jag trumpet och tradjazz men sedan dess har min musikhorisont vidgats till andra typer av jazz, pop, rock och världsmusik. Och så klassisk musik och Evert Taube, förstås. På ett icke-virtuost vis spelar jag gitarr, piano och ibland munspel à la Bob Dylan.

Läser: Ofta flera böcker samtidigt. Det har blivit mindre skönlitteratur på senare år och mer sakprosa och facklitteratur. Just nu läser jag en stor engelsk biografi över Mao Zedong. Det är rätt så ruggig läsning på en mängd plan. Jag läser gärna naturvetenskapliga populärvetenskapliga böcker också.

Restaurang: Jag är väldigt förtjust i starkt kryddad indisk mat.

Om du fick träffa en känd person: Det skulle vara roligt att prata med Leonard Cohen. Jag tycker väldigt mycket om hans musik. Dessutom har han skrivit raden *I can't forget but I don't remember what*. Den blir jag glad av.

Upprörs över: Intellektuell trendighet och medlöperi. Folk som borde veta bättre och har intellektuella förutsättningar att idka kritiskt tänkande, men inte gör det, utan grips av okritisk entusiasm inför politiska strömningar och förmenta helhetslösningar som fascism och kommunism. Att bli okritisk och entusiastisk inför den Stora Idén är livsfarligt.

Värt att slå vakt om politiskt: De fri- och rättigheter som vi efter många århundraden har nått fram till i vårt demokratiska styrelseskick. Dem har vi en förmåga att ta för givna fast de inte är det.

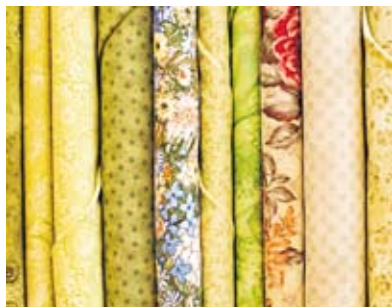
Favoritplats i Göteborg: Jag trivs väldigt bra här nere i mina kvarter kring Linnéstaden. Jag föredrar Linnégatan framför Avenyn flera gånger om.

Favoritplats i världen: Jag har en gammal klockarkärlek för London där jag var mycket under the swinging sixties. Den grekiska ön Hydra, där jag och min särbo Ulrika brukar vara ett par veckor varje höst. Den svenska och norska fjällvärlden. Bohusläns och Göteborgs skärgård.

Oväntad sida: Att associera till de trivialaste poptexter i de mest skiftande, ibland olämpliga, sammanhang.

Husdjur: Det är dåligt med det, men jag tycker att ugglor är fascinerande.

Dröm: En ganska anspråkslös dröm är att komma iväg och vandra i de svenska fjällen på hösten när färgerna är som mest grandiosa.

KOPPLAR AV MED FÄRG OCH FORM

Att sy lapptäcke måste vara bättre än dyr terapi, tror Eva Sjögren Nilsson. Med händerna sysselsatta kan hon koppla av och leka med färg och form, samtidigt som hon undviker att lägga tid på meningslösa tv-program.

DET BÖRjade MED ett par gardiner, eller rättare sagt tyg till gardiner, som inte hann påbörjas eftersom familjen bytte bostad. De tänkta gardinerna skulle inte passa i de nya fönstren.

– Dessutom sade min dotter "Vilket

fult tyg", men jag tyckte att penséerna i mönstret var fint så jag tänkte att om jag köper till lite tyg så kan jag göra ett lapptäcke av det.

En vän hade börjat med lapptäcken och det gav henne idén att börja. Hon slog på stort direkt.

– Det första jag gjorde var ett lapptäcke för en dubbelsäng, skrattar Eva Sjögren Nilsson. Men flera jag känner har faktiskt börjat så.

Trots att det omfattade projektet tog mycket tid gav det blodad tand:

Och vem har bråttom? Det är skitroligt!

– Och vem har bråttom? Det är skitroligt! Jag tycker det är skönt att ha något att göra med händerna och att få leka med färger och tyger. Ofta lägger man annars väldigt mycket tid på meningslösa tv-program. Man kan quilta och lyssna på böcker i mp3-spelaren istället.

INTRESSET BLEV BARA starkare och tillsammans med väninnan startade hon en kombinerad butik och studio för att sälja tyger, arbeta och ha kurser i. Hon gick till och med ner i tid som intendent på institutionen för medicin, för att kunna vara i butiken. I butikslokalen från 1950-talet på Doktor Bex gata finns lappverk att inspireras av, en soffhörna att sjunka ner i, med mönsterböcker och mängder av tyger sorterade i färgskalor.

Hon plockar fram täcken, dukar, väskor och små tavlor som kommit till under de senaste åren. Några har intrikata mönster med tygbitar i olika former. Som en rumsavdelare hänger ett täcke i blågröna toner, med stora fyrkantiga rutur.

– Jag trodde att det skulle gå fort att göra när det var stora bitar, men där bedrog jag mig.

FÖR ATT RUTOR SKA stämma och färger harmoniera, krävs noggrannhet och fingertoppskänsla. Det gäller att bli vän med strykjärnet, säger Eva Sjögren Nilsson. Hemligheten ligger också i bra verktyg och stor experimentlusta. Har man en gång fått prova rullkniven är det svårt att gå tillbaka till vanlig sax igen. Med ett lätt tryck på kniven har bladet skurit genom flera lager av tyg och resultatet är spikrakt tack vare linjal. Sedan finns det en uppsjö av trick: speglar som illustrerar hur ett tygmönster ser ut i stjärnformat och datorer i symaskinen som får quiltsömmen att se handgjord ut.

– Jag använder bara nya tyger – lapptäcke bygger på att återanvända bitar av gamla kläder, men det har aldrig lockat mig personligen.

Med nya tyger riskerar man heller inte att täckena slits ut så snabbt.

– Titta på de här, jag skulle prova nya japanska tyger, men du ser: det

blev inte alls bra. Jag tror att det är det svartvita tyget som inte passar. Jag är inte perfektionist annars, men här får man vara noggrann.

HON VISAR NÅGRA påbörjade alster med färger och mönster hon inte tycker riktigt kommit till sin rätt. Inspirationen hittar hon i olika lapptekniker och i naturen.

– Jag brukar gå i Änggårdsbergen och ingen kan ju hitta på något så perfekt som ljungens färger på höstkanten.

Fascinationen för lappteknik har även spridits bland kollegor och vänner. Hon plöjer många tidningar och böcker för att lära sig tekniker och håller kurser för andra, som de i "Quiltköping", som Lidköping får heta när orten ordnar mäsas en gång om året. Det har också gett nya vänner, bland annat i Pennsylvania i USA, där Eva Sjögren Nilsson var på besök för en tid sedan.

– Nästan allt om quiltning kommer från USA, också de flesta tygerna i vår butik. I Pennsylvania lärde jag mig en teknik som heter watercolor där man pusslar fram motiv med tygbitarna.

NYA UTMANINGAR FINNS i att ständigt lära sig mönster och experimentera för att hitta de rätta kombinationerna. Och inte minst att hitta den där färgen som gör att det blir spänning och djup i kompositionen, en "uppstickare", som en kund uttryckte det.

– Dessutom är det perfekt att arbeta med lapptäcke eftersom man oftast har det över benen. Jag fryser nämligen alltid!

Viveca Bladh

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Jag är den färgen, säger Eva Sjögren Nilsson om sitt favoritlapptäcke i höstliga färger. Efter nästan femton år som institutionssekreterare är hon numera studierektor på Reumatologen vid Göteborgs universitet och möter alla institutionens doktorander.

fakta

Namn: Eva Sjögren Nilsson

Ålder: 48 år

Gör: Intendent

Arbetsplats: Institutionen för medicin

Fritidsintressen: Lappteknik och böcker, perfekt kombination när man kan lyssna på böcker

Favoritteknik: Frihandsquiltning

När det fungerar bra kan teatern kännas som en hemvist, där alla vet vad de sysslar med och där vi håller ihop som en enda stor klan, tycker Gunilla Röör, nybliven professor i scenisk gestaltning.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Fördomar är det största hindret

GU Journalen har tidigare skrivit om kreativitet i forskningen. Men hur ser det ut i den konstnärliga världen? Är det en annorlunda sorts kreativitet?

Möt Gunilla Röör, nybliven professor i scenisk gestaltning. Det kreativa sker för henne i mötet med andra. Texten ska sitta i huvud och kropp och erfarenheten ska hon glömma. Allt för att ett möte verkligen ska kunna uppstå. När det går bra tar hon emot något hon inte vet vad det är.

- DET ÄR DÄR som det oförutsedda ligger och det utforskade landskapet träder fram. Vi har olika erfarenheter, viljor och åsikter. Det kan vara synliga och osynliga mötesplatser och där kan man bli ordentligt överraskad, säger Gunilla Röör.

Det här är ett område som hon inte själv kan bestämma över, utan hon måste uppnå något tillsammans med andra. Hur samarbetet artar sig är helt avgörande.

– När jag vågar bejaka det känner jag kreativitet. När jag inte vågar, känner jag irritation, leda, konflikt. När vi inte har en gemensam målsättning kommer alla avigsidor fram.

Gunilla Röör vill aldrig förutsätta något utan situationen måste vara ny varje gång. Den kunskap hon har sedan tidigare måste

hon skaka av sig för att vara nollställd inför mötet.

– Det är först då jag kan nå det oväntade. Jag är ingenting utan andra. Jag måste orka vara med andra människor.

FÖR ATT KUNNA VARA så öppen måste Gunilla Röör verkligen känna för projektet och tacka nej om hon inte gör det. Fördomar om andra får hon försöka sätta sig över.

– Ju längre jag har hållit på, desto mer fördomar har jag och desto viktigare är det att komma in i nolläget. Det är mötet jag förbereder mig för. Har jag många fördomar om någon är det fantastiskt när de kommer på skam. Men ibland uppfylls de och då uppstår egentligen inget möte.

Det ensamma arbetet när hon drar sig tillbaka med manuskriptet och tankar, är en slags förberedelse för att vara tom och kreativ i mötet med de andra. Den processen är som en cirkel. Hon läser manuskriptet och tankar in det. Associationerna som uppstår skriver hon ner i en dagbok där hon också målar streckgubbar och andra bilder.

- OM JAG SKA GÖRA en filmroll så finns det en figur som går genom rutorna som jag kan rita i en dagbok eller smälla upp på vägen.

”Ju längre jag har hållit på, desto mer fördomar har jag och desto viktigare är det att komma in i nolläget

Det är mitt sätt att lära mig berättelsen från A till Ö. Sedan färglägger jag dem. En scen kan vara röd, då vet jag att den är farlig eller eldfängd. Jag vill få igång andra sinnen också. Det är mitt sätt att närma mig arbetet för jag vill kunna berättelsen.

När Gunilla börjar kunna texten kastar hon en boll mot väggen samtidigt som hon skanderar den, för att inte komma av sig.

– Bollen jag kastar i väggen är en förberedelse för motspelaren. Då kan jag inte heller veta vad som kommer.

Eftersom det enligt Gunilla Röör är både kroppen och själen som ska låna ut sig till texten måste hon jobba med båda. En metod hon har är att gå långa promenader. Ibland pratar hon högt för sig själv, vilket före mobilernas inträde kunde ge intrycket av att hon var galen.

- HAR MAN 2 600 RADER Shakespeare så måste texten komma in i kroppen. Det är min kropp som måste fatta varför jag säger någonting. Sedan när jag väl har lyckats få organisk text i kroppen så stöter kroppen ut den. Det är egentligen inte att lära sig utantill som är det svåra utan att få det att bli organiskt. Att hitta de ultimata rörelserna, de fysiska handlingarna som skapar texten som någon annan har skrivit.

När allt fungerar upplever hon flow. Det är då allting bara flyter trots att hon inte förstår varför.

– Det är luftfuktighet, det bara stämmer. Flod, flöde, energin går fritt. Man hinner inte tänka parallellt, det bara flyter. Det kanske inte kommer med en gång.

En viktig förutsättning, förutom att Gunilla vet att hon får betalt, är både att hon har en stark arbetsledning och att hon

är medskapande och inte bara utför någon annans önsknings.

– Jag vill känna att jag har med mig ett jag in i projektet och att alla blir lyssnade på. Det handlar om god arbetsledning och att det är flexibelt i rummet.

När hon och kollegorna börjar borra ner sig i pjäser blir det mycket konfliktlösning. Arbetet handlar till stor del om att använda egna erfarenheter.

– Våra egna kroppar och erfarenheter är våra instrument när vi tolkar andras intentioner. Det är ett tufft arbete där man konfronteras med sig själv och sina egna tillkortakommanden.

När det inte går så bra är det lätt att börja skylla ifrån sig – på regissören, medspelarna eller pjäsen.

– **FÖR ATT VARA KREATIV** måste man ha sagt ja till något man tror på för när det börjar vackla måste man lyfta sig i anden och vara solidarisk med själva projektet. Man kanske märker att någon annan har tagit en massa steg där man själv inte hunnit med, eller att man själv har gjort det utan att den andre hunnit med.

När det fungerar bra kan teatern kännas som en hemvist där alla vet vad man sysslar med och där man håller ihop som en enda stor klan. Tid är en viktig faktor även här. Det krävs gott om tid för att göra det som krävs.

– Det man ska göra får inte värkas fram ur stress och press. Man ska hinna pröva olika lösningar innan man ger sig.

När Gunilla Röör jobbar med studenter ger hon dem egna uppgifter som de ska

förbereda, för att väcka deras forskningslust.

– Jag hävdar att konstnärlig forskning är det vi gör hela tiden. För mig är det inte självklart hur man ska kunna doktorera i det, jag vet inte ens om man kan det. All strävan som kan gagna konstnärligt arbete är jag för, så då är jag för konstnärlig forskning men jag skulle inte säga att det är det jag gör.

DET SOM KAN HÄMMA är om samarbetet inte fungerar. Om det inte går att vara ärlig och man heller inte får medinflytande.

– Den som blir rädd blir hämmad. Om det finns prestige finns det heller ingen kreativitet. Stress, prestige och rädsla är de största fienderna. Allt det andra kan man tackla på något vis.

Även vackra sommarkvällen då solen strålar finner Gunilla ett nöje i att kliva in i mörka dammiga teaterlokaler. Ändå kan hon precis som de flesta andra skådespelare uppleva ett enormt motstånd stunden innan hon går in på scenen.

– Tjugo minuter före föreställningen vill alla gå hem och önskar att de hade blivit sjuksköterskor istället. De känner motstånd och vill inte in i det. Varför ska jag in i det här livshelvetet i tre timmar framför 700 personer, tänker man. Sedan är det konstiga att när ridån går upp och man ser sin kollega som plötsligt har förvandlats till din man eller svärmor och den första repliken kommer så är det igång och då är det kul. Då blir det värt besväret.

Kajsa Asklöf

Rilkes läkande lyrik

ETT MÖTE MELLAN RILKEENSEMBLEN
OCH KONSTNÄRINNAN GERTRUD MANZ

Konsert på Jonsereds herrgård
söndagen den 7 december kl 17.00

Rilkeensemblen sjunger Rilke

Ur programmet:

*Singe die Gärten mein Hertz
die du nicht kennst*

Vet du vad längtan är?

*Du bist die Zukunft, grosses
Morgenrot*

Vid flygeln: Magnus Ricklund
Dirigent: Gunnar Eriksson

Gertrud Manz läser några av de sonetter som inspirerat henne till hennes "Orfeussvit", som nu ställs ut i herrgårdens galleri.

Kaffe

Biljetter kan beställas per e-post:
jonseredsherrgard@gu.se
eller tel 031 - 786 59 25
(må-fre 8.00–16.00)

Pris: 150 kr

www.jonseredsherrgard.gu.se | www.rilke.org

Inbjudan till det 18:e

Jörgen Westerståhl – seminariet

den 27 november 2008 kl. 13-16.00

Lokal: Hörsalen Sappören, Sprängkullsgatan 25

Temat för seminariet:

Går det att reformera den svenska skolan?

Den svenska skolan står inför massiva förändringar. Regeringen har till exempel redan inrättat en ny inspektionsmyndighet för skolan och aviserat införandet av ny skollag, ett nytt betygssystem och en ny lärarutbildning. Möjligen står skolan idag inför lika stora förändringar som då den kommunaliserades i början av 1990-talet. Men går det att förändra skolan med politiska reformer? Årets Jörgen Westerståhl-seminarium samlar företrädare för såväl forskarsamhället, skolans personal som för skolpolitikens upphovsmän för att diskutera möjligheterna för skolpolitiken att få genomslag i skolor och klassrum.

Inledare:

Maria Jarl, Anders Fredriksson och Mikael Persson

Paneldeltagare:

Bertil Östberg, statsekreterare Utbildningsdepartementet,
Per-Arne Andersson, Sveriges kommuner och landsting,
Kerstin Sahlin, Professor företagsekonomi och prorektor,
Uppsala universitet,
Ulf P Lundgren, Professor Pedagogik och f.d.
generaldirektör Skolverket
Hans Lagerberg, lärare och författare

Moderator:

Maria Jarl

Välkomna!

Ulf Bjered
Professor, prefekt

Maria Jarl
Fil.dr.

Anders Fredriksson
Doktorand

Arrangör: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet

Major investment in research

◆ **The governmental** investment in research will result in the University of Gothenburg receiving an addition of 143 million SEK during the period 2009-2012. Of these, 70 million will be distributed already during 2009. At the same time, a new system for allocation of resources will be introduced which entails funding being allocated on the basis of research success. This will be measured partly through citations in scientific journals and partly from the ability to attract external funding.

Few lecturers do research

◆ **Senior lecturers** at the University of Gothenburg have a workload where teaching and administration take up more and more time. Many of them do not have time to do research or even keep up-dated within their own research field. According to the agreement existing at the University of Gothenburg lecturers are only guaranteed 10% research time as part of their posts, whereas at other universities and university colleges in the country the figure is 20%.

Christina Rogestam awarded

◆ **Christina Rogestam** has been awarded *Socia et Amica Universitatis Gothoburgensis* for her considerable work for the University of Gothenburg. Among other things she has been administrative director and Chairperson of the Sahlgrenska Academy Board. She has also been Director-General of the Swedish Migration Board and CEO of Akademiska Hus. Without really wanting it she has somehow constantly been in the heat of the debate.

Ears sensitive to languages

◆ **Sölve Ohlander** loves languages, in fact he even likes grammar. He finds it intriguing that the structure of one's mother tongue is self-evident to us while foreign languages can be so incredibly difficult to learn.

Take responsibility for the environment!

◆ **Barry D Solomon** is studying nuclear waste and people's attitudes towards how the final repository of nuclear waste should be handled. He is extremely sceptical to nuclear power and would prefer more investments in energy based on sun, wind and forest. "Leading an eco-friendly life doesn't have to be boring but you have to make your choices with care", he says.

Impressive doctoral degree ceremony

◆ **Once again** it was time for the annual conferment of doctor's degrees. A total of 175 newly-appointed doctors, as well as jubilee and honorary doctors, were celebrated in a well-directed ceremony with speeches, awards, appointments and musical performances.

Translation Department of English

In search for a lost culture

A society with no social differences and equality between men and women – it may seem like Utopia but it was a reality 9,000 years ago.

Ian Hodder, leader of the excavations at Çatalhöyük, Anatolia, held this year's Félix Neubergh lecture. The subject was findings from one of the oldest cities in the world.

ÇATALHÖYÜK IS LOCATED southeast of the present-day city of Konya in Turkey. Since 1993 Ian Hodder, professor at Stanford University, has been leading the excavations there.

"The town, which was first identified by the English archaeologist James Mellaart some fifty years ago, consists of hundreds of houses tightly pressed together. There are no streets in the town, people walked on the roofs and climbed down into the houses through holes in the ceiling. Something between 3,000 and 8,000 people lived here 9,400 to 8,000 years ago."

Ian Hodder giving a tour to the local community, Çatalhöyük Anatolia, 2004. www.catalhoyuk.com.

THIS IS ONE OF THE OLDEST examples in the world of a town based on agriculture. But recent research has surprised archaeologists. Investigations have shown that most of the crops used here were cultivated elsewhere.

"Apparently these people imported cereals and did not do so much farming

themselves. They chose this place because here they could find clay and mud to construct their buildings, not, as earlier believed, for the wet and rich soil that in those days surrounded Çatalhöyük.

There does not seem to have been any commercial, religious or administrative centres in the town as no houses with distinctive characteristics have been found. People were buried beneath the floors and investigations of the skeletons reveal very little social distinction between them. But some bodies are different in a rather spectacular way, Ian Hodder explains.

"Among the 400 bodies we have found about ten without heads. We think these headless bodies belonged to especially important people."

PAINTINGS AND FIGURINES are found throughout the settlement, on interior and exterior walls. Most paintings are of wild animals such as bulls and boars and many are of hunters in leopard skins.

One of the most interesting sculptures, found about fifty years ago, is of a woman on a throne, resting her arms on leopards which are sitting beside her.

"This figurine was first interpreted as a Mother Goddess, and Çatalhöyük was suggested to have been a matriarchal society. But there is really no evidence for that interpretation, what we see is instead a society where men and women had the same social status."

SOME FINDINGS ATTRACT the imagination more than others.

"In one grave we found the body of a man holding a plastered female skull to his chest. Why the skull was plastered and why he held it in his arms we cannot say."

Ian Hodder's latest book is called: *Çatalhöyük: the leopard's tale: revealing the mysteries of Turkey's ancient town.*

The subject of the annual Félix Neubergh Lecture is either archaeology or problems in banking and finance. The lecturers appointed are internationally renowned and prominent people.

Ian Hodder outside the main university building.

Eva Lundgren

PHOTO: JOHAN WINGBORG

Honorary doctor Bruno Latour wants to discuss important issues in a Parliament of Things.

The social scientist par excellence

Conflict is the essence of democracy, Bruno Latour says. When people in Viking Iceland wanted to discuss something, they didn't spend time on things they agreed on. They discussed problems, things. That's why the Scandinavian word for parliament still is "ting".

And that's what we need again, a Parliament of Things.

BRUNO LATOUR, philosopher, anthropologist and sociologist, has been appointed Honorary Doctor of Economic Sciences at the University of Gothenburg. He is professor and vice-president of research at the Institut d'Etudes Politiques de Paris and seems to have no difficulty combining philosophy and semiotics, sociology and history, anthropology and information technology, law and economics. He has written a large number of books, many of which have been translated into several different languages, and he has, among other things, received the prestigious Siegfried Unseld Prize for his life achievements. Still he is very pleased to become Honorary Doctor at the University of Gothenburg, he tells us when we meet him for a short breakfast interview at the Gothia Towers Hotel.

"I haven't worn tails since I got married 40 years ago, and I am very happy for this honour. But I was a bit surprised to be nominated by the School of Business since economy is something I know very little

about. But I've been in Gothenburg before and held courses for doctoral students and also public lectures."

You have written about problems concerning modern democracy and why important issues are withheld from public debate. Why is conflict and not agreement an important ingredient in a democracy?

"The democratic idea is based on disagreement, people getting together to debate issues they have different opinions about. If you don't discuss controversial issues it's not a democracy. That's why I think we need a Parliament of Things, just as the Icelandic word "ting" suggests, a Parliament where important issues are discussed. And in this "ting" scientific and political issues should not be separated, because many problems today, such as genetic manipulation or nuclear waste, are both scientific and political. We need a forum where experts and the general public can meet. And the politicians can no longer set the agenda and decide what problems are important and what should, or shouldn't, concern people. We have to rethink our democracies and discuss every question unprejudiced."

What do you mean when you say science has become a political issue?

"Science has always been political, but never as obviously as now. Science is not a world of its own that can be considered in isolation from politics. Before the 19th

century people were aware that science and politics were connected. But later the two fields were separated and discussed in different arenas. But this separation doesn't work any longer. We need a common forum where politics and science can meet and inter-relate."

Do you think we overvalue the importance of the natural sciences, and their claim to be exact and a true interpretation of the world?

"I think the social sciences for a long time have tried to copy the way natural sciences work, and I think that's a mistake. Together with my students I sometimes read reports in for instance biology. That can be surprisingly exciting. But reading an imitation of the natural sciences in a report on sociology is just boring. Social science that is reduced to exact facts and diagrams becomes meaningless.

Unfortunately, funds are granted to people who make these boring investigations. Science becomes more and more tedious. No wonder young people aren't interested in studying. The important questions are never discussed.

But all essential issues can be discussed from many angles. Even the "Big Bang"-theory is not just about physics but about many other aspect of how we look upon our world."

You are one of the world's leading intellectuals, and seem to transcend different

academic fields with ease. So what are you? A philosopher, an anthropologist or something else?

"I'm interested in truth, and how truth is being produced and reproduced in our society. I cross many boundaries in trying to find out how this happens but I'm really a philosopher. One might say that I'm an expert in not being an expert. My next book will be a purely philosophical work. But the book I've written that I like the most is *Aramis, or the love of technology*. And that's more of a detective story. I think that's the book I would suggest a reader to start with; it's rather easy to understand."

Your parents were wine producers in Burgundy. You have once said that you wish that your books were as widely spread as your family wines.

"I wish reading a Latour was as enjoyable as drinking a Latour. So far though I don't think I have succeeded."

Books by Bruno Latour:

In Swedish: *Artefaktens återkomst: ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*

In English: *We have never been modern; Aramis, or the love of technology; Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory; Politics of nature: how to bring the sciences into democracy; Pandora's hope: essays on the reality of science studies*

Eva Lundgren & Allan Eriksson

Företagsledare – varför lyssnar ni inte?

EN FRÅGA MAN KAN ställa sig i dessa dagar av finansiell kris och varsel är hur sambandet mellan forskning och framgångsrikt företagande ser ut? Vilket ansvar har företagsledare att faktiskt lyssna och i vissa fall ta till sig resultaten från ofta fleråriga forskningsprojekt – med en budget på i många fall flera miljoner kronor? Det finns mycket god forskning med direkt och indirekt anknytning till företagans verklighet. Naturligtvis är forskningens bidrag till produktutveckling och processutveckling intimt sammankopplad till företags resultat. Forskningens bidrag till ett hållbart och framgångsrikt företagande återfinns dock på flera plan.

Forskaren kan, i kraft av sin distans till den praktiska verkligheten, reflektera över nutida skeenden och relatera dessa till såväl historiska beskrivningar som till vetenskaplig litteratur. Forskningens resultat kan då ses som en visdom som inte är fullt synlig för dem som befinner sig i företagans operativa verklighet.

Forskaren kan också visa på möjligheter bortom den så kallade verkligheten genom att visa att den/de produkter, tjänster, efterfrågan, struktur eller kultur som man arbetar med i de flesta fall har formats av företag i samspel med andra aktörer på marknaden. Sålunda finns varken marknadsmöjligheter eller kunder, utan de (om-)skapas hela tiden.

Forskningens resultat kan vara behjälpliga för de företag som vill förstå sina villkor och förändra dem.

VI FORSKARE HAR EN tredje uppgift, att förmedla våra forskningsresultat till samhället. Det kan vi göra genom att skriva böcker, debattartiklar, arrangera seminarier eller vara med i tv. Det är faktiskt ganska kul att prata om sin forskning med intresserade utanför den akademiska världen. Man känner att de frågor som man brinner för har en legitimitet i samhället, det arbete man utför kanske till och med kan göra skillnad, världen kommer att bli lite bättre. Men tyvärr är monolog snarare än dialog karakteristiskt för många samtal mellan å ena sidan de forskare som inte arbetar direkt med produkt- och processutveckling, å andra sidan företagen. Näringslivets företrädare lyssnar artigt, nickar, ställer en och annan fråga men avstår från det konstruktiva samtalet. Naturligtvis hör strategiska frågor hemma i ledningsgrupper och styrelserum men kanske går näringslivet ibland miste om insikter som, i kraft av att ha genererats från andra perspektiv än krasst ekonomiska, kan ha bärkraft i det långa perspektivet.

DET VAR EN GÅNG en forskare som skrev en debattartikel i den lokala tidningen om att

Forskare uppmanas samarbeta med omvärlden, påpekar Cecilia Solér. Men varför lyssnar man inte när vi påpekar problem?

bilfabriken i staden skulle ta större ansvar för miljön genom att tillverka små och miljöanpassade bilar. Ingen från bilfabriken hördes av, bara indirekt till forskarens man, som upplystes att hans fru var "körd" på bilfabriken. Forskarkollegerna var tysta, endast en undrade hur forskaren på detta sätt vågade utmana bilfabriken, som hade stor makt i staden. Några år senare miste många sina arbeten på bilfabriken

eftersom efterfrågan på bilar tillverkade där minskat dramatiskt. Den nye chefen på bilfabriken säger i en intervju med den lokala tidningen att en av anledningarna till den minskade efterfrågan är att man inte satsat på miljöbilar ...

Cecilia Solér

UNIVERSITETSLEKTOR VID FÖRETAGS-
EKONOMISKA INSTITUTIONEN

min utsikt

En dag på sjön

SÅ HÄR SER UTSIKTEN ut från min arbetsplats, och den kan man stå ut med ett bra tag.

Som ni ser så kör jag en av Göteborgs universitets båtar vid Sven Lovén centrum för marina vetenskaper på Tjärnö. Mitt jobb är i huvudsak att vara skeppare.

Farfar och min pappa har också kört båtarna här på Tjärnö, så traditionen är lång. Fast det har ju varit några emellan oss. Farfar och pappa kom från fisket men jag var på handelsflottan innan jag började med det här jobbet och skillnaderna är stora. Det var sällan någon spännande navigering i handelsflottan och när det blev det så kom alltid någon lots upp och tog över. På Tjärnö är det bara ens fantasi som begränsar en, nja nästan i alla fall.

OM DET ÄR EN ÄRA eller en börda att vara tredje generationen skeppare på Tjärnö vet jag inte. Men att det ett otroligt roligt jobb

Anders Billing vid Tjärnö.

är helt klart för mycket av det som händer sker ju på båtarna. När man går ut är det lite av upptäckarglädje även om det är det gamla vanliga som ska upp. För dem som inte har varit med förut är allt nytt och spännande.

Jag bor med min familj i ett gammalt hus på en ö som heter Rossö, som ligger strax söder om Tjärnö. Det tar bara tjugo

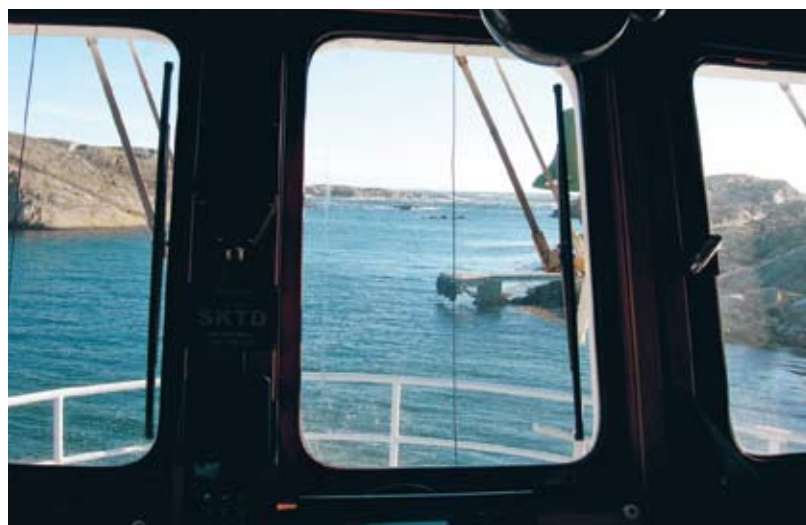

FOTO: PRIVAT

minuter att ta sin dagliga promenad och båtfärd till jobbet. Vintertid, när det blåser och är minusgrader, blir man klarvaken när man kommer fram till Tjärnö för att börja jobba.

ETT GÅNG SMÅ BÅTAR med utombordare har fallit på min lott och de förstår nog alla som har en att de kan vara besvärliga. Det krävs både lugn och tålmod som en bilskollärare för att förklara för dem som ska ut med småbåtarna. Det skulle ju kunna vara så att det är jag som inte är

så bra på att förklara men man lär sig nog med tiden.

Om man nu skulle tröttna på jobbet och låta tankarna fara i väg så blir de nog segling som ligger närmast till hands. Jag är med på en kappseglingsbåt som gast så även här är det havet som gäller.

Nej, nu måste jag ge mig för annars så hinner jag inte med att dra mina hummertinor på hemvägen.

Anders Billing

SKEPPARE VID SVEN LOVÉN CENTRUM
FÖR MARINA VETENSKAPER

SMARTA LÖSNINGAR FINNS I NATUREN

100 000 år är en tidsrymd så lång att den är närmast omöjlig för en människa att föreställa sig. Ändå är det just vad vi måste göra när vi ska bestämma hur använt kärnbränsle från kärnkraftverk ska förvaras.

– De lösningar som verkar bra idag behöver inte alls vara det i det här väldiga perspektivet, förklarar Barry D. Solomon. Han är professor vid Michigan Technological University och föredrar förnyelsebara källor som energiskog.

REDAN NÄSTA ÅR är det tänkt att Svensk Kärnbränslehantering AB ska bestämma var slutförvaringen av använt kärnbränsle ska ske någonstans. Alternativen är Oskarshamn eller Forsmark.

Men de svårigheter som finns kring hanteringen av kärnavfall är långt ifrån lösta.

– Det beror förstas på att problemen sträcker sig över en så väldigt lång tid, förklarar Barry D. Solomon. Det handlar om att förvara kärnbränsle i 100 000 år, och under den tiden kan mycket hända, till och med om man gräver ner det i stabilt svenskt urberg. En ny istid är exem-

pelvis ingen omöjlighet. Kärnkraftverk finns i ett trettiotal länder i olika delar av världen så avfallshanteringen är dessutom ett stort internationellt problem.

BARRY D. SOLOMON är i Göteborg under fyra månader, bland annat för att delta i projektet *Current Trends and Coming Challenges in the Management of High Level Radioactive Waste*. Det är andra gången han är här, första gången var 2006 då han på inbjudan av docent Urban Strandberg deltog i en workshop om kärnavfall.

Miljöfrågor har intresserat Barry D. Solomon ända sedan tidiga tonår. Bland mycket annat har han arbetat i 10 år för regeringen i Washington DC och är grundare av organisationen the United States Society for Ecological Economics. Det han intresserar sig för är inte bara miljöfrågorna i sig utan också hur de hanteras av politiker, hur beslut fattas och i vilken utsträckning allmänheten är involverad. Bland annat är han medförfattare till den banbrytande boken *The International Politics of Nuclear Waste*, från 1991.

– I USA finns planer på att gräva ner avfallet i Nevadas öken långt bort från större städer. Men protesterna är

många. Det finns inga kärnkraftanläggningar i närheten så avfallet måste transporteras långa vägar dit, och området har tidigare drabbats av både jordbävningar och vulkanutbrott. Allmänhetens misstro gentemot politikerna är dessutom stor. Så hur det kommer att gå i slutändan är ännu osäkert.

Han har redan besökt kärnkraftsanläggningen i

”Vi måste lära oss att leva smartare.

Oskarshamn. Där finns Svensk Kärnbränslehanterings mellanlager för använt kärnbränsle, i ett utrymme 30 meter ner i urberget.

– Till skillnad från befolkningen i Nevada är cirka 80 procent av Oskarshamnsborna positiva till en slutförvaringsstation där. Det beror förstas på att många människor arbetar vid kärnkraftsanläggningen eller vid någon verksamhet som har beröring med den och att kärnkraften därför blivit en del av vardagen.

OLIKA LÄNDER SER på kärnkraftshandling på olika sätt.

– En fråga som diskuteras är om varje enskilt land ska ta hand om sitt eget avfall eller om man bör ha en internationell slutförvaringsstation. Kanske ska vi bara kapsla in avfallet tills vidare och hoppas på bättre tekniska lösningar i framtiden? Och hur långt fram sträcker sig egentligen vårt ansvar för kommande generationer? I hundra år, tusen år eller hundra tusen år? Vad vet vi överhuvudtaget om framtiden? I det korta perspektivet handlar det om förändringar i ekonomi och politik, i det långa perspektivet om geologi och klimat. I många länder vill politikerna inte riktigt befatta sig med de här frågorna, särskilt inte frågor om etik. Men jag tror att situationen är bättre i Sverige.

ATT DET SKULLE FINNAS någon framtid i energi från kärnkraftverk tror inte Barry D. Solomon. Istället hoppas han på förnyelsebara energikällor som sol och vind. Och att satsa på energiskog, där plantorna tar upp koldioxid medan de växer, är ett annat bra sätt att skapa balans i resursanvändningen.

– Vi måste lära oss att leva smartare, vilket inte är detsamma som att försaka allt det goda i livet. Förra veckan besökte jag ett passivhus i Alingsås där energin kommer från solceller och där husen är ordentligt isolerade med treglasfönster. Det är intressant att solenergi går att använda i ett så utmanande klimat som det svenska, då borde det ju gå ännu bättre i solrika länder. Det finns många olika lösningar på energiproblemen som fungerar utan att tära på naturtillgångarna och det är de vi måste vi lära oss att använda.

DET HAR SNART gått tjugo år sedan Barry D. Solomon skrev *The International Politics of Nuclear Waste*. Sedan dess har inte särskilt mycket hänt, vare sig när det gäller kärnavfallshandling eller insatser mot andra miljöhot.

– Jag är tyvärr inte särskilt optimistisk. Vi väljer gång på gång politiker som fattar dåliga beslut eller inga beslut alls. Lösningen ligger i mer utbildning och betydligt större medvetenhet hos allmänheten om att miljöfrågorna är viktiga och att vi inte kan vänta med att ta itu med dem.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Professor Barry D. Solomon står mitt i en energiskog i Sjövik utanför Alingsås.

– Man kan inte lösa problem genom att skapa nya. Vi måste finna hållbara energilösningar.

Eva Lundgren

**Skriv till GU Journalens
insändarsida
e-post: gu-journalen@gu.se**

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 5 december 2008.

Satsningen på utbildning styrs av staten

JAG HAR NOTERAT att det i olika sammanhang påstås att Göteborgs universitet under senare år prioriterat grundutbildningen på forskarutbildningens och forskningens bekostnad. Det har till och med antytts att resurser förts till grundutbildningen från den andra verksamhetsgrenen. (Verksamhetsgrenar enligt regleringsbrevet är: grundläggande högskoleutbildning respektive forskning och forskarutbildning eller konstnärligt utvecklingsarbete.) Jag har arbetat med övergripande planering vid universitetet under många år och reagerar mot det påstådda. Jag anser att det finns ett behov att göra vissa klarlägganden där jag endast beaktar den verksamhet som finansieras av statsanslagen.

DET KAN INTE FÖRNEKAS att grundutbildningen har expanderat kraftigt under senare år medan verksamhetsvolymen inte förändrats så mycket inom forskarutbildningen och forskningen.

Utvecklingen beror dock inte så mycket på lokala beslut och överväganden. Den har i stället sin grund i att uppdraget för grundutbildning som universitetet erhåller i regleringsbrevet successivt ökat markant. Mellan budgetåren 2000 och 2008 har takbeloppet i löpande priser ökat med över 70 procent! Detta har självfallet lett till en expansion av grundutbildningen vid universitetet.

ANSLAGET FÖR FORSKARUTBILDNING och forskning däremot visar inte samma utveckling. Under samma period har anslaget för forskarutbildning och forskning ökat med endast knappa 39 procent. Utvecklingen innebär att kvoten mellan grundutbildningsanslaget och anslaget för forskarutbildning och forskning ökat från drygt 1,2 till nära 1,5 under den studerade perioden. En markant om- och snedfördelning föreligger således.

För en utomstående kan det

självfallet framstå som om universitetet gjort en medveten större satsning på grundutbildning på bekostnad av forskarutbildning och forskning. Så är enligt min mening definitivt inte fallet. Det är uppdraget från staten som styrt utvecklingen.

HAR UNIVERSITETET då försökt påverka utvecklingen? Ja, det har vi gjort vid upprepade tillfällen. I till exempel de budgetunderlag (i princip anslagsframställningar) som årligen lämnats till departementet har universitetet i flera fall anhallit om, och också fått, ökat uppdrag inom grundutbildningen. Det ska inte förnekas. Jag har dock roat mig med att återuppliva gamla minnen genom att gå igenom alla budgetunderlag som universitetet lämnat in under perioden. I samtliga underlag framförs med än större emfas än för grundutbildningen behovet av förstärkningar och utvecklingar

inom anslaget för forskarutbildning och forskning. Inte nog med det. Till åskanden om ökad grundutbildning har vid ett flertal tillfällen anförts att en expansion inom grundutbildningen måste åtföljas av en motsvarande expansion inom den andra verksamhetsgrenen. Jag vill till och med hävda att i dialogen med staten om nya resurser har vi faktiskt prioriterat forskarutbildningen och forskningen, inte grundutbildningen. Intressant är även att notera den koppling mellan grundutbildning och forskning och forskarutbildning som vi gjort i flera underlag. En liten stunds eftertanke leder faktiskt till konstaterandet att redan före 2000 fanns konceptet kompletta miljöer etablerat vid universitetet, om än inte klart uttalat.

Per-Erik Eriksson

FÖRE DETTA PLANERINGS-DIREKTÖR

Knep för bra lösenord

I förra numret av GU Journalen beskrev Mathias Klang svårigheterna med att lära sig alla lösenord och koder man måste ha för att klara sig i vardagslivet.

JAG HAR ALDRIG FÖRSTÅTT hur någon som kan alla ben i kroppen på latin, ur huvudet kan citera långa utdrag ur böcker, forska fram botemedel mot olika sjukdomar, inte kan komma ihåg ett par tecken i kombination med ett par siffror. Jag har genom åren dock förstätt att det är så, och jag ska delge några knep som kanske kommer till nytta för några.

BÖRJA MED ATT HITTA på ett långt och mycket komplicerat lösenord med stora och små bokstäver, siffror och minst ett specialtecken.

Exempel: 8#Un3R.ou

Detta är din bas som du kommer utgå från oavsett vilka sidor eller system du någonsin kommer att logga in på i framtiden. Du skall givetvis inte ha exakt samma lösenord till flera system, så för varje nytt lösenord lägger du till 2 eller 3

bokstäver till din bas beroende på vilken tjänst det är.

Dessa två eller tre bokstäver får du välja ut själv, men det skulle kunna vara första och sista bokstaven i den tjänst som du skall ha lösenordet till.

Exempel 1: För tjänsten hotmail tar jag första och sista bokstaven och lägger till min "bas" som då blir H8#Un3R.ouL

Exempel 2: För tjänsten e-post skulle lösenordet bli E8#Un3R.ouT

DET ÄR INTE SÅ VIKTIGT var bokstäverna hamnar så länge du själv alltid följer ditt system. Kommer du bara ihåg din bas och ditt system så kommer du med enkelhet ihåg hur många lösenord som helst utan lappar under tangentbordet, lösenord i telefonen eller för enkla lösenord.

Hitta på din egen variation och byt successivt ut dina gamla och osäkra lösenord mot ditt nya system.

Det går att både vara glömsk och säker utan att ge avkall på mänskligheten.

Daniel Persson

TEAMLEDARE, IT-SERVICE

Varför inte nyttja dessa idealister?

I förra numret av GU Journalen fanns en artikel med rubriken Seniorer skuffas undan. Där påpekades bland annat att erfarenheter från pensionerade professorer som vill fortsätta arbeta inte tas tillvara vid universitetet.

BEROR PÅ. JAG HAR SVÅRT att förstå jämlikhetssekreterarens tolkning. Är man pensionerad är den juridiska länken avkapad och ingendera parten kan ställa krav, varken universitetet eller professorn. Humanitära synpunkter ligger bakom professorernas (varför endast deras?) fortsatta närvaro. Så är det i Sverige. Så var det i Tyskland också – förr i tiden men inte längre. Bra, Sverige.

MAN KAN OCKSÅ ÅBEROPA rationella synpunkter. Varför inte utnyttja dessa idealister, som vill arbeta utan lön och även betala kostnader med egna medel? Deras pension belastar inte universitetets budget. De flesta har rimliga arbetsförhållanden hemma. Deras resursbehov är minimala i relation till institutionernas budget. Jag

har en tyst överenskommelse med gamla institutionen. Den står för fotokopiering, kontorsmaterial, post och kopior/fjärrlån från biblioteket, några tusenlappar per år. Jag bekostar själv det dubbla, det vill säga bokinköp, tidning, telefon, datorunderhåll, tryckfärg, språkgranskning och hemsida på internet.

Har årligen producerat en bok eller 1–3 artiklar i journaler med referensförfarande. En klar förlustaffär för mig själv och även för institutionen, eftersom vetenskapliga publikationer inte beaktas vid resursfördelning. På ekonomiska fakulteten (Handelshögskolan) har det länge pågått en kampanj om att vinna placering på en internationell rankinglista. Detta förutsätter publikationer med genomslagskraft.

Jag frågade institutionens "ansvarige för forskarutbildning" hur mycket medel fakulteten allokterar per artikel. Svaret var: o kronor. Så mycket om rankinglistan.

Risto Laulajainen

PROFESSOR EMERITUS,
EKONOMISK GEOGRAFI, 71 ÅR

Den enda kvinnan bland hedersdoktorerna: Agnès Varda, fransk filmskapare som på 1960-talet företrädde den nya franska vågen.

Bruno Latour stod för kvällens mest humoristiska tal.

Arne Ruth var stolt och nöjd över att bli hedersdoktor i Göteborg.

Wajda Irfaeya och Björn Renneland är ett par som promoveras samtidigt. Båda disputerade i våras i ämnet business administration.

Numera finns även kranspojkar bland humanistiska musor.

Elina Lampi, ny doktor i nationalekonomi, är här med sin man och sina svärföräldrar.
– Den här högtiden går inte att jämföra med disputationen från i somras, då jag försvarade min avhandling och hade stor fest. Den dagen är jag stolt över. Men att vara här är trevligt och kul.

DOKTORSPROMOTIONEN

Så var det dags igen för årets stora akademiska högtid, doktorspromotionen, där alla doktorer i olika valörer fick sina efterlängtade insignier.

Totalt 175 nyblivna doktorer, i sällskap med jubel- och hedersdoktorer, belönades i ett välregisserat skådespel som varvades med tal, prisutdelningar, utnämningar och musikaliska inslag. Välkomna! Eller som hälsningsfrasen lyder: Quod bonum, felix faustumque sit!

FINT ERKÄNNANDE I HEMSTADEN

I vimlet efter ceremonin får GU Journalen en pratstund med publicisten och debattören Arne Ruth, som blivit hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten.

Han berättar att utmärkelsen glädde honom av flera orsaker.

– Det är ett erkännande i den akademiska världen. Jag känner mig stolt och hedrad, framför allt över att tillhöra samma fina gemenskap som Agnès Varda, en av filmkonstens stora förnyare. En legend!

Han är sedan tidigare hedersdoktor vid Stockholms universitet. Men att bli erkänd i Göteborg betyder särskilt mycket för honom.

– Det var här jag läste och jobbade på 1970-talet och den tiden satte djupa spår i mig. Om jag har någon slags identitet så är det i Göteborg och Västsverige. Men jag slutförde aldrig mina akademiska studier utan drogs tidigt in i journalistikens värld.

Arne Ruth berättar att han tidigare under dagen hade promenerat på Skansgatan i Haga, där han bodde billigt som student, i ett hus som står kvar än idag. Trots förvandlingen av kvarteret, som på den tiden betraktades som en skamfläck för staden, tycker han att en del av charmen är bevarad.

Arne Ruth tycker inte att akademiska traditioner har spelat ut sin roll, utan att de är viktiga för att knyta band till historien.

– Samtidigt får det inte bli för gravallvarligt och det blir det aldrig här i Göteborg. Jag uppskattade bland annat de absurda inslagen i musiken. Man måste skämta även om det är en seriös ceremoni. Också latinet är en viktig symbolfråga eftersom det var det universella språket som förenade universiteten i Europa.

På frågan om humanioras situation idag spanner Arne Ruth ögonen i mig:

– Det är rent ut sagt för jävligt. Skriv gärna det. Regeringens högskolepolitik är

inte bara dum utan väldigt kortsiktig. Att tro att en ensidig satsning på nyttoforskning kommer att utveckla samhället är naivt. Vem vet vad som kommer att hända i framtiden? Det är upprörande att folkpartiet – som ska vara ett liberalt parti – ligger bakom den nya högskolepropositionen.

Arne Ruth ser ändå en strimma av hopp. Av dagens nya doktorer är två tredjedelar kvinnor. När de senare blir professorer är han säker på att det blir andra värderingar som styr framtidens forskning.

MÄRKLIGA AKADEMISKA RITER

Den världskände filosofen Bruno Latour spekulerade i varför han hade blivit hedersdoktor. Han sade att han föredrog att det talades latin istället för svenska, vilket blev en tankeställare om hur lite som är på engelska under dagen.

Först och främst var han nöjd med att få bära frack igen, då det var 40 år sedan

han gifte sig. Uppenbarligen tyckte han att delar av högtiden var lite underliga, bland annat när blomsterbarnen kom in på scenen. När promotörerna tog på sig hatten kom han att tänka på historien om kejsaren Napoleon Bonaparte som tog kronan från påven och satte den på sitt huvud och krönte sig själv. Nu fick Latour se det ske fem gånger under högtiden. Han spekulerade i vilken utsträckning det lutherska arvet färgade ceremonin.

Han var nöjd med att Systembolaget var kvar, som alltid köpte stora volymer vin från hans föräldrars vingård.

Till sist sade han sig vara extra glad för hedersdoktoratet i ekonomi eftersom han inte kunde något om ämnet. Nu kunde han komma tillbaka till skolan med starkt självförtroende och visa upp sitt diplom för sina ekonomkollegor.

Allan Eriksson

gästkrönikan

Gäst från verkligheten

HÄROMVECKAN VAR JAG INBJUDEN som gäst till seminariet Filmens framtid på Filmhögskolan i Göteborg. Jag visste inte riktigt var seminariesalen låg, gick fel och stod plötsligt i dörröppningen till studenternas lunchrum. Folk värmde matlådor i mikrovågsugnen och satt ner runt ett stort bord och åt. Flera samtal fördes samtidigt, någon skrattade. Det kändes avslappnat och ändå intensivt verksamt.

Det var som att titta rakt in i lunchrummet på Journalisthögskolan i Stockholm under min egen studietid. Jag kom ihåg hur liten och ombonad skolan kändes, men också hur man visste att det var en falsk trygghet. Vi pratade hela tiden om hur det skulle bli när vi skulle "ut i verkligheten".

SEDAN TRE ÅR TILLBAKA arbetar jag med filmfestivalen i Göteborg. Festivalen har många beröringspunkter med Göteborgs universitet. Varje år visar vi Filmhögskolans examensfilmer och arrangerar seminarier ihop med olika universitetsavdelningar. Under den kommande festivalen kommer vi att samarbeta med universitetets tvärvetenskapliga centrum för tv-forskning om en heldag om tv-drama för den nordiska film- och tv-branschen. Dessutom är Handelshögskolan och Chalmers två av våra festivalbiografer.

Den här dagen i oktober erbjöd en mer sällsynt närmkontakt med studenterna på deras hemmaplan. Filmhögskolans rektor Göran du Rées och lärare Kalle Boman hade anordnat ett veckolångt seminarium om filmens framtid apropå regeringens nyttillsatta filmutredning. Dagens ämne var filmdistribution och inbjudna var producenten Anita Oxburgh från Migmafilm, Sture Johansson, programdirektör för SF Bio och jag.

DET ÄR EN INTRESSANT TID för alla som håller på med film just nu. Den digitala revolutionen har gjort att film är mer tillgängligt än någonsin, både på dvd och via legal och illegal nedladdning från internet. Det har följdvärkningar för alla inblandade. Allting är i förändring och det finns inga självklara förhållningssätt.

Några käpphästar för mig personligen oavsett hur digital världen blir är att bio är ett oslagbart sätt att se film på, att man ska kunna få ta del av ett någorlunda varierat utbud av film på bio var man än bor i Sverige samt att de som gör filmerna måste få betalt för sitt jobb.

Samtidigt – när digital distribution är en realitet ser de som arbetar med filmfestivalen möjligheten att nå ännu fler med de filmer man rest runt jorden för att hitta. Jag tog chansen och testade en av festivalens framtidsvisioner på studenterna: att distribuera film digitalt via festivalwebbsidan när den riktiga, levande-livet-festivalen är över. Om man ändå ska se en film hemma i soffan så kan det väl lika gärna vara fantastiska *La Antena* från Argentina, som högst sannolikt aldrig någonsin kommer att visas på bio i Sverige efter festivalvisningen i Göteborg, som någon av de amerikanska thrillers och komedier som liknar varandra intill förväxling.

Det tyckte Sture Johansson var en dålig idé, vilket kanske inte är så konstigt eftersom han företräder

Sveriges största biografkedja. Det blev en intressant diskussion som studenterna tog stor del i, och som mycket kom att handla om hur kvalitetsfilm (ett svårdefinierat begrepp men här ungefär: den film som inte är amerikansk underhållningsfilm med gigantisk marknadsföringsbudget) ska kunna nå fler människor.

BARA NÅGON VECKA efter seminariet blev det en debatt i Dagens Nyheter om precis det här. Regissören Jan Troell och producenten Thomas Stenderup skrev om hur de ansåg att deras film *Maria Larssons eviga ögonblick* blivit styvmoderligt behandlad på SF:s biografer. Sture Johansson argumenterade någon dag senare för varför han ansåg att så inte var fallet.

Jag läste artiklarna och blev glad när jag tänkte på hur Filmhögskolans studenter verkligen haft den dagsaktuella debatten i klassrummet under en hel vecka. För att få en så smärtfri övergång som möjligt mellan skolan och den så kallade verkligheten måste det underlätta att ofta ha verkligheten på besök.

Marit Kapla

KONSTNÄRLIG LEDARE,
GÖTEBORG INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

FOTO: JOHAN WINGBORG

